

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra Statistiky

Bakalářská práce

**Zemědělské dotace a jejich vliv na ekonomiku podniku
v méně příznivých oblastech ČR**

Michal Rubeš

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Michal Rubeš

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Zemědělské dotace a jejich vliv na ekonomiku podniku v méně příznivých oblastech ČR

Název anglicky

Agricultural subsidies and their impact on the business economy in the Czech Less Favoured Areas

---

Cíle práce

Cílem práce je vyhodnocení daných ekonomických ukazatelů zemědělských podniků hospodařících v méně příznivých oblastech ČR s přihlédnutím na vliv zemědělských dotací.

Metodika

Hlavním pilířem bakalářské práce je téma Společné zemědělské politiky EU a její vliv na ekonomické výsledky zemědělských podniků v méně příznivých oblastech ČR. Analýzou časových řad a regresní analýzou bude zjištěno, jakým způsobem přispívají dotace k vývojovým tendencím výkonnosti zemědělských podniků.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

ANC/LFA, Podpory, Ekonomika, FADN, Zemědělství

Doporučené zdroje informací

HINDLS, R. – HRONOVÁ, S. – SEGER, J. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional publishing, 2006. ISBN 80-86419-99-1.

STŘELEČEK, F.; LOSOSOVÁ, J.; ZDENĚK, R. Vliv dotací na ekonomickou situaci českých zemědělských podniků: vědecká monografie, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7394-174-1.

SVATOŠ, M. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA EKONOMIKY. *Ekonomika agrárního sektoru : (vybraná témata)*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2018. ISBN 978-80-213-2807-5.

ŠTOLBOVÁ, M. – HLAVSA, T. – MAUR, P. – VÝZKUMNÝ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY. *Dopady plateb LFA na ekonomické výsledky zemědělských podniků a návrhy na diferenciaci sazeb*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 2008. ISBN 978-80-86671-50-5.

ŠTOLBOVÁ, M. *Hospodaření zemědělců v oblastech s přírodními omezeními po vstupu ČR do EU Farming in areas with natural constraints after the Czech Republic accession into the EU : (výzkumná studie)*. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2012. ISBN 978-80-86671-93-2.

ŠTOLBOVÁ, M. *Problematika méně příznivých oblastí*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 2007. ISBN 978-80-86671-47-5.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Tomáš Hlavsa, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 24. 2. 2021

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 2. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 25. 02. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Zemědělské dotace a jejich vliv na ekonomiku podniku v méně příznivých oblastech ČR" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2021

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu Ing. Tomáši Hlavsovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, cenné rady a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za podporu nejen při psaní bakalářské práce, ale v průběhu celého studia.

Zemědělské dotace a jejich vliv na ekonomiku podniku v méně příznivých oblastech ČR

Abstrakt

V České republice spadá do oblastí s přírodními omezeními přibližně 56 % celkové výměry zemědělské půdy. Podniky hospodařící v těchto oblastech se každoročně potýkají s nevýhodami v podobě méně úrodné půdy, svažitosti či jinými specifickými omezeními a pro většinu z nich je tak velmi obtížné dosáhnout finanční samostatnosti a dostatečné ekonomické úrovně, aby mohly konkurovat podnikům hospodařícím v příznivých oblastech. Proto jsou tu evropské a národní dotační programy, jejichž součástí jsou i přímo cílené podpory pro ANC, které mají těmto podnikům pomoci. Cílem této bakalářské práce je vyhodnocení vybraných ekonomických ukazatelů podniků hospodařících v méně příznivých oblastech a mimo ně. Statistická analýza je zpracována ve dvou částech. V první části je k vyhodnocení dat použito časových řad a grafického zobrazení a je prokázána důležitost zemědělských podpor. Ve druhé části je pomocí regresní analýzy vyhodnocen vliv provozních dotací na hodnotu čisté přidané hodnoty. Výsledky tohoto výzkumu dokazují významnost zemědělských podpor pro zemědělské podniky, především pak pro podniky hospodařící v méně příznivých oblastech.

Klíčová slova: ANC, Časové řady, ČPH, Ekonomika, Evropská unie, Provozní dotace, Regresní analýza, SZP, Zemědělské dotace, Zemědělství

Agricultural subsidies and their impact on the business economy in the Czech Less Favoured Areas

Abstract

Areas with Natural Constraints make up approximately 56 % of the total areas of agricultural soil in the Czech Republic. Enterprises operating in these areas face disadvantages each year in the form of less fertile land, slopes or other specific constraints and it is thus very difficult to achieve financial independence and a sufficient economic level to be able to compete with companies operating in favoured areas. That is why there are European and national subsidy programs including directly targeted support for the ANC, to help these enterprises. The aim of this bachelor thesis is to evaluate selected economic indicators of companies operating in Areas with Natural Constraints and beyond. The statistical analysis is divided into two parts. The first part demonstrates the importance of agriculture support using time series and graphical displays. In the second part, the influence of operating subsidies on the value of net value added is evaluated using regression analysis. The importance of agricultural subsidies, especially for the enterprises operating in the Areas with Natural Constraints, is proved by the results of this research.

Keywords: Agricultural subsidies, Agriculture, ANC, CAP, Economy, European Union, Net value added, Operating subsidies, Regression analysis, Time series

Obsah

1 Úvod	13
2 Cíl práce	15
3 Metodika	15
3.1 Zemědělská účetní datová síť FADN.....	16
3.2 Časové řady.....	18
3.3 Regresní analýza	19
3.4 IBM SPSS Statistics.....	21
4 Teoretická část	22
4.1 Agrární sektor ČR	22
4.1.1 Agrární sektor po 2. světové válce.....	23
4.1.2 Agrární sektor po roce 1989	26
4.1.3 Agrární sektor ČR po vstupu do EU	29
4.2 Společná zemědělská politika	30
4.2.1 Historické aspekty vytváření Společné zemědělské politiky.....	30
4.2.2 Vznik a vývoj Společné zemědělské politiky	31
4.2.3 Reformy Společné zemědělské politiky	33
4.2.4 Společná zemědělská politika pro období 2021–2027	37
4.3 Oblasti s přírodními omezeními.....	38
4.4 Zemědělské dotace	41
4.4.1 Národní dotace	41
4.4.2 Přímé platby.....	41
4.4.3 Program rozvoje venkova	42
4.4.3.1 Platby pro oblasti s přírodními omezeními (ANC)	43
5 Praktická část	46
5.1 Komparace vybraných ekonomických ukazatelů.....	46
5.2 Regresní analýza	58
6 Závěr	65
7 Seznam použitých zdrojů	67
8 Přílohy	71

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma výpočtu souhrnných ekonomických ukazatelů dle metodiky FADN ..	16
Obrázek 2: Vymezení ANC od roku 2018.....	39

Seznam grafů

Graf 1: Struktura souboru FADN CZ v roce 2019.....	17
Graf 2: Alokace finančních prostředků PRV na období 2014–2020 (v %)	43
Graf 3: Vývoj počtu podniků v ANC v období 2010–2018 (podniky).....	46
Graf 4: Vývoj celkové produkce v období 2010–2018 (Kč/ha).....	48
Graf 5: Vývoj celkových nákladů v období 2010–2018 (Kč/ha).....	49
Graf 6: Vývoj celkové nákladovosti produkce v období 2010–2018 (nákl. v Kč na 1 Kč produkce)	50
Graf 7: Vývoj využívané zemědělské půdy v období 2010–2018 (ha/podnik)	51
Graf 8: Vývoj výše pachtovného v období 2010–2018 (Kč/ha)	52
Graf 9: Vývoj čisté přidané hodnoty v období 2010–2018 (Kč/AWU).....	53
Graf 10: Vývoj důchodu ze zemědělské činnosti v období 2010–2018 (Kč/ha)	54
Graf 11: Vývoj provozních dotací v období 2010–2018 (Kč/ha)	56
Graf 12: Vývoj dotací pro ANC v období 2010–2018 (Kč/ha)	57
Graf 13: Bodový diagram s regresní přímkou (Horská ANC).....	59
Graf 14: Bodový diagram s regresní přímkou (Jiná ANC).....	60
Graf 15: Bodový diagram s regresní přímkou (Mimo ANC).....	62
Graf 16: Regresní analýza provozních dotací a ČPH	63

Seznam tabulek

Tabulka 1: Srovnání agrární struktury v roce 1930 a v roce 1989 (počty podniků).....	23
Tabulka 2: Průběh kolektivizace zemědělské půdy v 50. a 60. letech.....	25
Tabulka 3: Průběh vyřizování restitucí v resortu zemědělství.....	27
Tabulka 4: Sazba pro ANC na rok 2020.....	44
Tabulka 5: Degresivita plateb pro ANC pro rok 2020.....	45
Tabulka 6: Vývoj počtu podniků v ANC v období 2010–2018 (podniky).....	47
Tabulka 7: Vývoj celkové produkce v období 2010–2018 (Kč/ha).....	48
Tabulka 8: Vývoj celkových nákladů v období 2010–2018 (Kč/ha).....	49
Tabulka 9: Vývoj celkové nákladovosti produkce v období 2010–2018 (nákl. v Kč na 1 Kč produkce)	50
Tabulka 10: Vývoj využívané zemědělské půdy v období 2010–2018 (ha/podnik)	51
Tabulka 11: Vývoj výše pachtovného v období 2010–2018 (Kč/ha)	52
Tabulka 12: Vývoj čisté přidané hodnoty v období 2010–2018 (Kč/AWU).....	53
Tabulka 13: Vývoj důchodu ze zemědělské činnosti v období 2010–2018 (Kč/ha)	55
Tabulka 14: Vývoj provozních dotací v období 2010–2018 (Kč/ha)	56
Tabulka 15: Vývoj dotací pro ANC v období 2010–2018 (Kč/ha)	57
Tabulka 16: Regresní analýza pro horské ANC (ČPH, provozní dotace)	59
Tabulka 17: Regresní analýza pro jiná ANC (ČPH, provozní dotace).....	61
Tabulka 18: Regresní analýza pro skupinu mimo ANC (ČPH, provozní dotace).....	62
Tabulka 19: Regresní analýza závislosti ČPH na provozních dotacích.....	64

Seznam použitých zkratk

- ANC – Areas with Natural Constraints / Oblasti s přírodními omezeními
- AWU – Annual Work Unit / Roční pracovní jednotka
- CAP – Common Agricultural Policy
- EAFRD – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
- EAGGF – Evropský zemědělský orientační a záruční fond pro zemědělství
- EAGRD – Evropský zemědělský záruční fond
- EHS – Evropské hospodářské společenství
- EK – Evropská komise
- EP – Evropský parlament
- ES – Evropské společenství
- ESUO – Evropské společenství uhlí a oceli
- EU – Evropská Unie
- EURATOM – Evropské společenství pro atomovou energii
- FADN – Farm Accountancy Data Network / Zemědělská účetní datová síť
- GATT – Všeobecná dohoda o clech a obchodu
- IZR – Ústřední evidence hospodářských zvířat
- JZD – Jednotné zemědělské družstvo
- KSČ – Komunistická strana Československa
- LFA – Less Favoured Areas / Méně příznivé oblasti
- LPIS – Veřejný registr půdy
- OEEC – Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci
- PJ – Pracovní jednotka
- PRV – Program rozvoje venkova
- PVP – Přejícné vnitrostátní podpory
- SAPS – Jednotná platba na plochu
- SPS – Platba na farmu
- SZIF – Státní zemědělský intervenční fond
- SZP – Společná zemědělská politika
- ÚZEI – Ústav zemědělské ekonomiky a informací
- VCS – Dobrovolná podpora vázaná na produkci
- VJD – Velká dobytčí jednotka
- WTO – Světová obchodní organizace

1 Úvod

Zemědělství je jednou z nejdůležitějších oblastí hospodářství každého státu. Slouží především k zabezpečení výživy obyvatelstva a má velký význam jako zdroj pracovních míst. V České republice byla agrární struktura výrazně narušena po 2. světové válce radikálními změnami (kolektivizace, znárodnování, restituce, privatizace a transformace družstev), které naši zemi odklonily od ostatních států Evropské unie.

Dnešní podoba Evropské Unie byla formována již od roku 1950, kdy se politicky sjednotilo prvních 6 států v rámci Evropského společenství uhlí a oceli. Společenství se postupně rozšiřovalo o nové členské státy, o nové řídicí orgány a angažovalo se i v jiných než politických oblastech. Postupem času vzniklo Evropské hospodářské společenství, Evropské společenství pro atomovou energii a 1. listopadu 1993 Evropská unie. V současnosti má EU 27 členských států, mezi jejichž hlavní hodnoty patří zejména: lidská důstojnost, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a důraz na lidská práva. 1. května 2004 vstoupila do EU i Česká republika, což zapříčinilo mnoho změn ve fungování českého státu a ekonomiky. Jednou ze změn byla např. integrace Společné zemědělské politiky EU.

Společná zemědělská politika EU byla založena v roce 1962 a provázala vztah zemědělců se společností. Od té doby se stále vyvíjí, ale základem zůstala podpora zemědělců, zvýšení produktivity, snaha o udržitelné hospodaření, rozvoj venkova a podpora pracovních míst v tomto odvětví. Vzhledem k velmi odlišným podmínkám pro zemědělskou činnost a úrovni rozvinutí agrárního sektoru ve státech EU byla z rozpočtu EU vyhrazena finanční podpora pro agrární sektor, která pomáhá zemědělcům překonat tyto rozdíly. Tato podpora nabyla podoby zemědělských dotací, které mohou podniky, za podmínky splnění stanovených kritérií, čerpat. Jednou z oblastí, která by bez této podpory nebyla schopna fungovat a vytvářet přidanou hodnotu ke své zemědělské činnosti, jsou oblasti s přírodními omezeními (ANC).

ANC oblasti, které se před redefinicí v roce 2018 označovaly zkratkou LFA (Less Favoured Areas), tvoří v současnosti v České republice přibližně 56 % celkové zemědělské půdy, což představuje více než 2,2 milionu hektarů. Tyto oblasti se dělí na horské, ostatní a specifické. Oproti stavu před redefinicí se celková plocha zahrnující ANC oblasti zvětšila přibližně o 277 tisíc hektarů, ale kolem 48 tisíc hektarů bylo z původních LFA vyřazeno.

Zemědělci hospodařící v těchto oblastech jsou z hlediska méně úrodné půdy, svažitosti či jinými specifickými omezeními znevýhodněni oproti podnikům hospodařících v příznivých oblastech. Za účelem dosažení finanční samostatnosti, konkurenceschopnosti a dostatečné ekonomické úrovně podniků hospodařících v méně příznivých oblastech jsou tu evropské a národní dotační programy, jejichž součástí jsou i přímo cílené podpory pro ANC.

Cílem této bakalářské práce je komparace a vyhodnocení vybraných ekonomických ukazatelů podniků hospodařících v méně příznivých oblastech a mimo ně. Používaná data jsou extrahována ze zemědělské účetní datové sítě FADN a následně jsou analyzována pomocí vybraných statistických metod, a to časových řad, grafického zobrazení a regresní analýzy.

2 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je komparace a vyhodnocení vybraných ekonomických ukazatelů zemědělských podniků hospodařících v méně příznivých oblastech České republiky a zhodnocení vlivu zemědělských dotací na ekonomiku těchto podniků. Použitá data jsou extrahována ze zemědělské účetní datové sítě FADN a jsou statisticky analyzována pomocí časových řad, grafického zobrazení a regresní analýzy.

3 Metodika

Teoretická část bakalářské práce je zpracována formou literární rešerše tvořící základy pro celou zkoumanou problematiku. Předcházelo jí důkladné prostudování vhodné literatury a internetových zdrojů. Na začátku je popsán agrární sektor ČR, jeho základní úlohy a význam v rámci státu. Dále jsou v ní popsány stěžejní události historie českého zemědělství po roce 1945, které měly značný vliv na vývoj českého státu. Další kapitoly se zaměřují na vznik, současnou situaci a budoucí vývoj SZP. Následuje popis ANC, jejich rozdělení na horské, ostatní a specifické, na což naváže vysvětlení redefinice těchto oblastí, která proběhla v roce 2018 a změnila podmínky a jejich strukturu. Závěr teoretické části se zaměřuje na zemědělské dotace, popisuje jejich výhody a problematické aspekty jejich čerpání. V závěru jsou dále podpory rozděleny na národní dotace, přímé platby a platby v rámci Programu rozvoje venkova s užití specifikací dotací pro ANC.

Praktická část bakalářské práce je rozdělena na dvě kapitoly. V první kapitole jsou vyhodnoceny a porovnány vybrané ekonomické ukazatele podniků hospodařících v ANC a mimo ANC pomocí časových řad. Podniky jsou rozděleny do skupin – horská ANC, jiná ANC a podniky mimo ANC. Jako referenční období je stanoveno období 2010–2018. Mezi vybrané ekonomické ukazatele je zařazena například celková nákladovost produkce, čistá přidaná hodnota nebo důchod ze zemědělské činnosti. Ve druhé kapitole je pomocí regresní analýzy porovnána závislost čisté přidané hodnoty na provozních dotacích. Podniky jsou zde také rozděleny do skupin stejně jako v první kapitole. Jako referenční období je stanoveno rozmezí let 2010–2018. Všechna data, která jsou použita pro vyhodnocování v první i druhé kapitole praktické části práce, jsou získána ze zemědělské účetní datové sítě FADN.

Pro potřeby práce a přehlednost je pro oblasti s přírodními omezeními používáno současné označení ANC, přestože je většina používaných dat z období před redefinicí, kdy se ještě používalo označení LFA.

3.1 Zemědělská účetní datová síť FADN

Zemědělská účetní datová síť je veřejný informační nástroj pro správu a porovnání ekonomických a dalších hospodářských ukazatelů zemědělských podniků v rámci celé EU. Standardní výstup FADN EU vypočítává souhrnné ekonomické ukazatele hospodářských výsledků zemědělských podniků na základě schématu znázorněného obrázkem 1.

(Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2020)

Obrázek 1: Schéma výpočtu souhrnných ekonomických ukazatelů dle metodiky FADN

Celková zemědělská produkce (Total output)			Saldo provozních dotací a daní (Balance current subsidies and taxes)	
Produkce RV (Output crops and crop products)	Produkce ŽV (Output livestock and livestock products)	Ostatní produkce (Other output)		
Výrobní spotřeba (Intermediate consumption)		Hrubá přidaná hodnota (Gross Farm Income)		
Přímé náklady (Specific costs)	Ostatní věcné náklady (Farming overheads)			
	Odpisy (Depreciation)	Čistá přidaná hodnota (Farm net value added)		Saldo investičních dotací a daní (Balance subsidies and taxes on investment)
Externí faktory (External factors)			Důchod ze zemědělské činnosti (Farm Net Income, Family Farm Income)	
Mzdové náklady (Wages)	Pachtovné (Rent paid)	Úroky (Interests)		

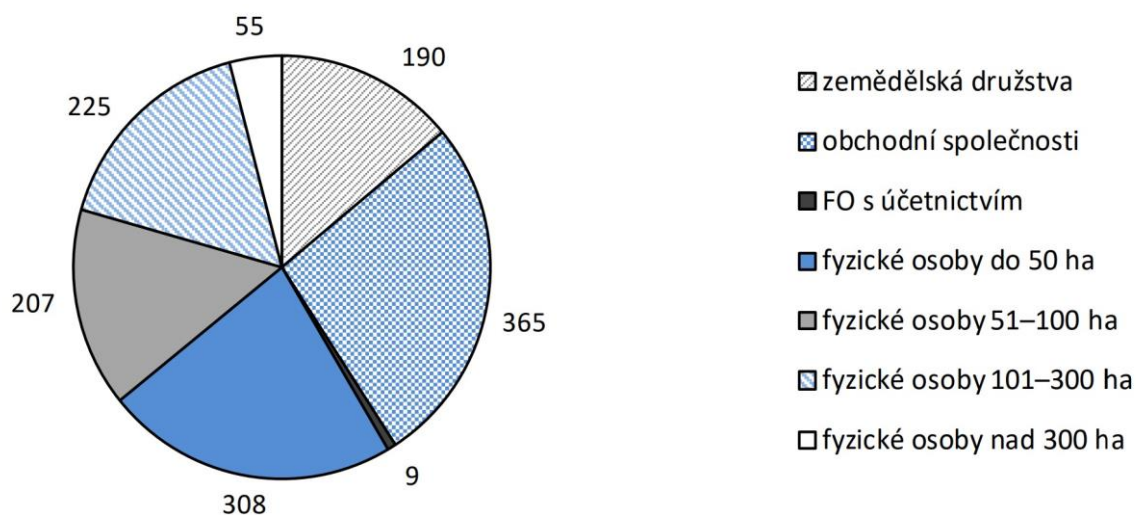
Zdroj: (Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2018)

FADN vznikla na základě nařízení Rady EU č. 79/65/EHS v roce 1965 a její základy v ČR začaly vznikat již od roku 1994, ale dle rozhodnutí tehdejšího ministra zemědělství bylo zřízeno kontaktní pracoviště FADN ČR až v roce 2003. Sběr dat probíhá jednou za rok pomocí statistického výběrového šetření a v současnosti tvoří výběrový soubor v ČR okolo 1450 zemědělských subjektů. Struktura výběrového souboru je stanovena na základě tzv. plánu výběru, který si dává za cíl co nejlépe reprezentovat zastoupení jednotlivých možných výrobních zaměření, velikost podniků, jejich regionální rozmístění v ČR a oblasti s přírodními omezeními. Do výběrového šetření v rámci souboru FADN bylo v roce 2019 zařazeno 1 359 zemědělských podniků, z nichž bylo 795 fyzických osob a 564 právnických osob. Struktura výběrového souboru z roku 2019 je znázorněna v grafu 1. Databáze je

veřejně přístupná na webové adrese „*fadn.cz*“ a poskytuje obsáhlé množství informací, ekonomických a užitkových ukazatelů a ekonomických výsledků hospodaření v rozmezí let 2001 až 2018. (Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2020)

Graf 1: Struktura souboru FADN CZ v roce 2019

Zdroj: (Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2020)

Výsledky šetření FADN jsou často používány Ministerstvem zemědělství ČR, které je využívá zejména pro hodnocení situace zemědělských podniků. Hodnocení následně slouží jako podklad pro řešení stávajících problémů českého zemědělství, rozhodování na úrovni managementu a na odborné analýzy a prognózy. Další způsoby využití databáze FADN jsou například výzkumné projekty, které jsou pak využívány v mnoha institucích. Pokud se podnik účastní šetření FADN, má možnost využít velmi užitečný nástroj komparace vlastních výsledků s výsledky podobných subjektů, které si může navolit dle stanovených kritérií. (Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2020)

3.2 Časové řady

Časové řady jsou řazeny mezi velmi užitečné statistické úlohy, především při zkoumání změn jevů v závislosti na čase a při analýze dynamiky hromadných jevů. „*Časová řada se obvykle definuje jako množina pozorování kvantitativní charakteristiky (ukazatele), uspořádaná v čase.*“ (Svatošová a kol., 2008). V této práci jsou analyzovány ekonomické časové řady intervalové, neperiodické, pomocí klasické dekompozice, s věcně vymezeným ekonomickým ukazatelem a s hodnotami řazenými v čase od minulosti do přítomnosti.

Při klasické dekompozici je stěžejním úkolem popis forem pohybu, nikoliv snaha o poznání věcných příčin dynamiky časové řady. Časovou řadu lze dekomponovat na čtyři složky. „*Souběžná existence všech čtyř forem však není nutná a je podmíněna věcným charakterem zkoumaného ukazatele.*“ (Hindls, 2006)

- Trendová složka (T_t) – Trend zachycuje dlouhodobé změny v časové řadě, a to buď dlouhodobý růst nebo dlouhodobý pokles. Může existovat i řada bez trendu, což ale z exaktního hlediska není možné, protože pak by se nejednalo o časovou řadu. Vzniká důsledkem působení sil ve stejném směru a většinou ho lze zachytit pomocí matematické funkce, která definuje celou délku časové řady. Při zachycení trendu není podstatný krátkodobý růst či pokles, důležitá je skutečná dlouhodobá tendence časové řady.
- Sezónní složka (S_t) – Sezónní složka je definována odchylkou, která se v pravidelně se opakujícím rytmu, kratším než jeden rok, odchyluje od trendové složky. Tato perioda může mít různé příčiny, ale často vzniká v důsledku střídání ročních období nebo vlivem různé délky měsíčního cyklu.
- Cyklická složka (C_t) – Cyklická složka dlouhodobě kolísá okolo trendu v rytmu delším než jeden rok a její příčiny mohou mít např. inovační či demografický charakter. V některých teoretických výkladech není cyklická složka považována za samostatnou složku časové řady a bývá vnímána jako součást trendové složky.
- Náhodná složka ($\mathcal{E}_t$) – Náhodnou složku nelze popsat žádnou funkcí času. Tato složka zbývá po vyloučení trendu, sezónní a cyklické složky a je tvořena navzájem nezávislými, náhodnými a ojedinělými výkyvy časové řady.

(Hindls, 2006); (Svatošová a kol., 2008)

3.2.1 Elementární charakteristiky časových řad

Elementární charakteristiky slouží k rychlé orientaci v procesu, který časová řada představuje. Společně s grafem pomáhají určit dynamiku vývoje časových řad. V této práci je použita jedna absolutní a jedna relativní charakteristika:

- První diference (dy_t) – První diference se řadí mezi absolutní charakteristiky a často bývá označována jako tzv. absolutní přírůstek. Diference určuje absolutní přírůstek nebo úbytek sledované hodnoty v daném okamžiku a porovnává ji s hodnotou bezprostředně předcházející.

$$dy_t = y_t - y_{t-1}, \quad t = 2, 3, \dots, n \quad (3.1)$$

- Koeficient růstu (k_t) – Koeficient růstu se řadí mezi relativní charakteristiky růstu a je definován jako veličina, která charakterizuje relativní posloupnost změn v časové řadě. Je to tzv. bezrozměrná veličina, která může nabývat rostoucího nebo klesajícího charakteru. Pokud je koeficient růstu vyjádřen v procentech, jedná se pak o tzv. tempo růstu.

$$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}}, \quad t = 2, 3, \dots, n \quad (3.2)$$

(Svatošová a kol., 2008)

3.3 Regresní analýza

Regresní analýza je statistická metoda, pomocí které lze zkoumat vztah mezi dvěma proměnnými – X a Y . Jako proměnná X se volí tzv. nezávisle proměnná (regresand, vysvětlující) a jako Y tzv. závisle proměnná (regresor, vysvětlovaná). Regresní analýza dokáže matematicky popsat vztah dvou proměnných a určit, jak se změní hodnota závisle proměnné, pokud se změní jedna z nezávisle proměnných o jednotku, přičemž ostatní nezávisle proměnné zůstanou konstantní. V této práci se používá pouze jednoduchá regresní analýza, při které se vyskytuje jenom jedna nezávisle proměnná X .

(Hindls, 2006); (Svatošová a kol., 2008)

3.3.1 Jednoduchá lineární regrese

Výstupem jednoduché lineární regrese je soubor bodů v grafu, který je proložen přímkou. Tato přímka má tvar:

$$y' = a + bx + \epsilon \quad (3.3)$$

kde a je konstanta, b je regresní koeficient, který určuje sklon přímky a ϵ označuje náhodnou reziduální složku (chybový člen). Po proložení bodů přímkou vzniknou při odečítání mezi hodnotami bodů závislé proměnné a mezi hodnotami ležícími na vytvořené přímce odchylky. Úkol lineární regrese spočívá v nalezení takové přímky, aby součet druhých mocnin odchylek byl co nejmenší. Tento postup se nazývá metoda nejmenších čtverců. Aplikací této metody vznikne soustava normálních rovnic:

$$\begin{aligned} na + b \sum t &= \sum y_t \\ a \sum t + b \sum t^2 &= \sum ty_t \end{aligned} \quad (3.4)$$

Řešením této rovnice se získají odhady parametrů:

$$\begin{aligned} b &= \frac{n \sum ty_t - \sum t \sum y_t}{n \sum t^2 - (\sum t)^2} \\ a &= \frac{\sum y_t}{n} - b \frac{\sum t}{n} = \bar{y} - b \cdot \bar{t} \end{aligned} \quad (3.5)$$

Pro volbu vhodného modelu regrese je využit bodový diagram a pro ověření jsou určeny odhady jednotlivých regresních parametrů. Jedním z nich je např. index determinace, který se vypočítá jako:

$$I^2 = 1 - \frac{\sum_{t=1}^n (y_t - y'_t)^2}{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y})^2} \quad (3.6)$$

(Hindls, 2006); (Svatošová a kol., 2008)

Další parametry regresní analýzy jsou vypočítány pomocí statistického programu IBM SPSS Statistics 26.

3.4 IBM SPSS Statistics

IBM SPSS Statistics je jednoduchý nástroj s uživatelsky přívětivým prostředím pro řešení statistických úloh a dalších analytických problémů. Používá se jak v edukativním prostředí, tak i v komerčních organizacích a ve státní správě. Jeho výstupem jsou kromě tabulkově zpracovaných dat i grafy a databáze. (IBM, 2021)

Tento program je ve své aktuální verzi poskytován studentům České zemědělské univerzity v Praze jako jeden z mnoha výukových programů.

4 Teoretická část

Teoretická část bakalářské práce obsahuje popis vývoje agrárního sektoru ČR po 2. světové válce, Společné zemědělské politiky, oblastí s přírodními omezeními a zemědělských dotací se zaměřením na podpory pro ANC.

4.1 Agrární sektor ČR

Agrární sektor neboli zemědělství slouží především k zabezpečení výživy obyvatelstva, významně ovlivňuje hospodářství státu a přispívá k udržení přírodní, ekonomické a sociální rovnováhy v krajině. Podmínky zemědělské produkce se liší z hlediska různých výrobních metod a daných předpokladů jednotlivých regionů. *„Úloha a postavení zemědělství v rámci národních ekonomik je výslednicí dlouhodobých vývojových tendencí, jak samotného zemědělství jako sektoru (odvětví), tak také vývoje celé národní ekonomiky země“*. (Boháčková a kol., 2004). V zemích se slabší ekonomikou má zemědělství pro společnost veliký význam zejména jako zdroj pracovních míst a také zajišťuje produkci potravin. V ekonomicky výkonnějších zemích zemědělství tento význam postupně ztrácí. (Boháčková a kol., 2004)

Současná agrární struktura českého zemědělství je výsledkem dvou zásadních a radikálních změn, které naši zemi odklonily od zemědělské struktury ostatních zemí EU, ve kterých se vyvíjela dlouhodobě a pozvolna. První změna byla způsobena kolektivizací a znárodněním, tyto procesy zcela přepsaly původní agrární strukturu a nahradily ji umělou, centrálně plánovanou formou řízení zemědělských podniků dle sovětského vzoru, která existovala až do 90. let 20. století. Druhá změna, která způsobila radikální zásahy do agrární struktury, byla ekonomická reforma. Tato reforma upravovala právní poměry v agrárním sektoru a měla za následek restituce, privatizaci a transformaci zemědělských družstev. Ale ani agrární struktura, kterou tyto změny vytvořily, není konečná, protože se neustále vyvíjí. (Boháčková a Landová, 2014)

Tabulka 1: Srovnání agrární struktury v roce 1930 a v roce 1989 (počty podniků)

Typ podniku (1930)	Počet	Typ podniku (1989)	Počet
Statky a velkostatky	11 309	Jednotná zemědělská družstva	1 024
Selská hospodářství	90 000	Státní statky	170
Střední rolníci	342 359	Soukromí zemědělci	cca 2 000
Drobní rolníci	444 099		
Doplňková hospodářství	753 542		

Zdroj: (Boháčková a kol., 2004)

4.1.1 Agrární sektor po 2. světové válce

Po konci 2. světové války v roce 1945 řešilo české zemědělství především otázky spojené s poválečnou obnovou zemědělství, která se velmi oddálila od dobře fungující předválečné zemědělské správy a samosprávy. Poválečné zemědělství bylo také dlouhodobě postihnuto radikálním politickým řízením zemědělství a změnami v systému státní správy uskutečněnými po roce 1945. Komunistická strana Československa (KSČ) vzápětí po osvobození Československa od německé okupace prosadila zákaz agrární strany v zájmu politické dominance nad venkovem a následně sama převzala kontrolu nad ministerstvem zemědělství. Potřebovala si na svoji stranu získat drobné rolníky a bezzemky, a proto začala připravovat novou pozemkovou reformu. Po válce totiž došlo k navrácení zabraných území (kromě Podkarpatské Rusi) a z Československé republiky (ČSR) bylo vyhnáno, na základě dekretů prezidenta republiky, cca 3 miliony Němců a Maďarů, jejichž pozemky a stavení začala KSČ rozdávat. (Beranová a Kubačák, 2010)

4.1.1.1 Benešovy dekrety

Benešovy dekrety (neboli dekrety prezidenta republiky) hrály velmi významnou roli ve formování českého zemědělství v poválečném období. Většina z nich byla sepsána s pomocí exilové vlády a následně vydávána v exilu v Londýně tehdejším prezidentem Československé republiky v letech 1940 až 1945. V té době ještě nebylo ustanoveno Národní shromáždění, a proto se veškeré legislativní kroky prováděly právě pomocí těchto dekretů. (Euroskop, 2010)

Benešovy dekrety byly 5. března 1946 prozatímním národním shromážděním ratifikovány, to znamená, že byly prohlášeny za zákony a 98 z nich bylo publikováno přímo ve sbírce zákonů. Mezi nejvýznamnější patřil „*Dekret prezidenta republiky ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců,*

Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa“. V následujícím roce jim stát bez náhrady zabavil asi 2,5 milionu hektarů zemědělské půdy a většina Němců pak musela Československo opustit úplně. Tento dekret je jeden z nejdiskutovanějších dokumentů československé historie. (Euroskop, 2010)

4.1.1.2 Znárodnění

Znárodnění v Československu začalo v roce 1945 na základě dekretů prezidenta republiky. Kromě konfiskace majetku etnických Němců a Maďarů se jednalo také například o jednorázové znárodnění dolů, velkých průmyslových podniků, bank, pojišťoven nebo i výroby a distribuce filmu. Druhou vlnu masivního znárodnění rozpoutal v roce 1948 komunistický únorový převrat, který postupně na desítky let zlikvidoval soukromý sektor v Československu. Následně začalo znárodnění všech podniků nad 50 zaměstnanců, postupně dolehlo i na malé podniky, živnostníky a řemeslníky. Komunisté v řadě případů používali zfalšované dokumenty a využívali také dovětek z dekretu, který umožňoval znárodnění i v případě klíčového zájmu státu bez ohledu na počet zaměstnanců. 28. říjen, tedy den, kdy Beneš v roce 1945 podepsal první zásadní znárodnovací dekrety, komunisté ustanovili jako Den znárodnění. Po druhé světové válce proběhla vlna znárodnění téměř celou Evropou, ale hlavně na západě byla vzápětí vystřídána privatizací (převod veřejného nebo státního majetku do soukromého vlastnictví). (Beranová a Kubačák, 2010)

4.1.1.3 Kolektivizace

Proces kolektivizace je specifická forma stalinistické modernizace ve venkovských oblastech. Na základě těchto ideologických doktrín byla zničena tradiční sociální struktura československého venkova. Podstatou kolektivizace bylo potlačení rodinných hospodářství a vytvoření zemědělských družstev a státních farem, které se v Sovětském svazu nazývaly kolektivní farmy (kolchoz) a státní farmy (sovchoz). Kromě změn v třídní struktuře a rozdělení vlastnictví bylo záměrem podpořit všeobecnou modernizaci společnosti a koncentrovat zemědělskou produkci tak, aby se co nejvíc produkce přesunulo do průmyslového sektoru. (Průcha, 2004)

Dne 23.2.1949 schválilo národní komunistické shromáždění zákon o kolektivním zemědělství, kterým započal proces přeměny individuálního soukromého zemědělství na kolektivní. Soukromí zemědělci byli většinou různými formami nátlaku přesvědčováni ke vstupu do kolektivních hospodářství, která se v ČSR nazývala Jednotná zemědělská

družstva (JZD). První JZD byla zakládána dobrovolně rolníky od jara 1949, ale další členové již byli ke vstupu nuceni pomocí represivních opatření a hrozeb. V rané fázi se při zakládání JZD používaly tzv. přechodné typy, aby se rolníci postupně adaptovali na kolektivní způsob práce. JZD se nejprve dělila na dva nižší typy, ve kterých se stále částečně uplatňovalo soukromé vlastnictví půdy. Družstva I. typu měla zavedenou společnou organizaci osevu a sklizně, za použití společných mechanizačních strojů. U družstev II. typu došlo k rozorání mezi mezi poli, což vedlo ke vzniku velkých lánů polí, které jsou stále aktuálním problémem, můžeme je vidět na téměř celém území ČR. (Boháčková a Landová, 2014)

Tento pozvolný a částečně dobrovolný vznik JZD přestal KSČ vyhovovat, a proto se v roce 1950 rozhodla k zrychlenému zakládání družstev III. a IV. typu a převod již existujících družstev na tyto vyšší typy, ve kterých byl nově kladen důraz na společnou živočišnou výrobu a společné obdělávání půdy a již zde plně převládaly prvky socialistického hospodaření. To mělo za následek masivní spojování pozemků a vytváření velkých lánů polí, které byly vhodné pro účely družstev. Celý proces proběhl velmi rychle a na konci ledna 1951 se na území ČSR vyskytovalo 7110 JZD, z nichž jich mnoho mělo nesprávně organizovanou vnitřní strukturu a nedosahovalo kladných hospodářských výsledků. (Rokoský a Svoboda, 2013)

Silné postavení komunistického režimu vyvrcholilo na konci 60. let masivní vlnou propagandy, která vedla k utužení socialistického hospodářství. V následujících dvaceti letech státní podniky a družstva plnila státem předem stanovený plán, který byl ale pro některé podniky splnitelný pouze na úkor vlastní finanční situace, a proto musely být finančně dotovány státem, aby si udržely finanční stabilitu. (Boháčková a Landová, 2014)

Tabulka 2: Průběh kolektivizace zemědělské půdy v 50. a 60. letech

Rozsah v %	1950	1955	1960	1965
Kolektivizace zemědělské půdy	10,5	31,7	83,7	85,8
Kolektivizace orné půdy	11,1	35,7	87,6	90,3

Zdroj: (Boháčková a Landová, 2014)

V Československu byla kolektivizace velice striktní, ve vrcholné fázi dosáhla až 95 % zemědělské půdy. Pro porovnání například v Maďarsku byla kolektivizace volnější a ve vrcholné fázi dosáhla okolo 85 %, takže se tam vyskytovala i část autonomních družstev, v Polsku byly také snahy o kolektivizaci, ale dosáhla tam hodnot pouze kolem 22 %. V Československu probíhala hlavní fáze vyvlastňování zemědělské výroby v letech 1948 až 1960 a v mírnější podobě poté pokračovala až do pádu komunistického režimu v roce 1989. (Boháčková a kol., 2004)

4.1.2 Agrární sektor po roce 1989

Po roce 1989 se ekonomická reforma, týkající se urovnání vlastnických poměrů v agrárním sektoru, stala jednou z nejdůležitějších součástí reformních procesů národní ekonomiky. Cílem bylo především převést státní a družstevní majetek do soukromého vlastnictví a s tím spojená snaha o nadřazení práva vlastnického nad právem uživatelským a vyrovnání vlastnických vztahů k půdě a obecnému majetku, který byl zabaven nebo zkolektivizován. Ke splnění těchto stanovených cílů byly použity tři prioritní procesy, a to:

- Restituce majetku
- Privatizace státních podniků
- Transformace Jednotných zemědělských družstev

V ideální logické časové linii měly tyto procesy probíhat v časové návaznosti tak, že jako první mělo dojít k vyrovnání restitučních nároků a dále měla proběhnout v případě státních majetků privatizace a v případě zemědělských družstev transformace. Situace byla komplikována nepříznivým politickým tlakem na urychlené dokončení těchto procesů, čemuž rozhodně nepomáhala častá neznalosti restitučních nároků, a proto byla posloupnost procesů v některých případech narušena. (Boháčková a kol., 2004)

4.1.2.1 Restituce

Hlavními předměty restitucí byly zemědělské a lesní pozemky, obytné a hospodářské budovy a inventář, včetně osiv a sadby. Vyrovnání restitucí bylo výhradně řešeno pomocí náhrad v naturální podobě, což představovalo zemědělské stroje, polnosti, lesy a budovy. Pouze výjimečně se náhrady řešily formou finančního odškodnění nebo přidělením podílu na majetku. Z řešení restitučních náhrad se vyprofilovaly dvě skupiny lidí. První skupinou byly *oprávněné osoby*, mezi které se řadili původní vlastníci majetku či jejich potomci a

svůj nárok museli uplatnit do 31.1.1993, jelikož po tomto datu by jim již nebyl uznán nárok na zabavený majetek. Druhou skupinou byly *povinné osoby*, které byly na základě restitučního zákona povinny restituovaný majetek vracet. Mezi tyto osoby se řadily především podnikatelské subjekty, jakož byla zemědělská družstva, obchodní společnosti a stát. (Boháčková a kol., 2004)

Jelikož byly některé případy složité na vypořádání a v jiných případech pozemek již zanikl, byla určena restituční tečka k 31.12.2005. Toto datum stanovovalo okamžik, od kterého by bylo možné restituční nároky řešit pouze finančním vyrovnáním, ale setkalo se s negativní kritikou kvůli nízkým peněžním náhradám a následně bylo Ústavním soudem označeno za protiústavní a nakonec zrušeno. K 1.7.2018 byla stanovena druhá restituční tečka, která byla ale nakonec také zrušena. (Ministerstvo zemědělství, 2018)

Tabulka 3: Průběh vyřizování restitucí v resortu zemědělství

Rok	1993	1998	2008	2018
Dokončené restituce (%)	28,3	94,5	99,6	99,9

Zdroj: (Boháčková a kol., 2004); (Ministerstvo zemědělství ČR, 2018)

Vyřizování restitučních nároků v zemědělství je v současnosti téměř dokončeno, zbývá pouze dořešit některé sporné případy. Ke konci roku 2018 bylo v restitučním řízení rozhodnuto o 1 801 414 ha zemědělské a lesní půdy. (Ministerstvo zemědělství, 2018)

4.1.2.2 Privatizace

Privatizace označuje převod veřejného (státního) majetku do soukromého vlastnictví. V Československu se při privatizačním procesu vytvořil privatizační projekt, který analyzoval daný majetek a navrhl možná řešení. Privatizace se jednoduše dělila na *malou* a *velkou*. V malé privatizaci se prodávaly především menší objekty a firmy a jednalo se především o převod formou přímého prodeje, který byl nejvíce preferovaný nebo formou veřejné dražby majetku, která byla rychlá a transparentní. Mezi metody velké privatizace patřila aukce, která se ale uplatnila především v rámci malé privatizace, dále metoda veřejné soutěže, při které byly stanoveny podmínky, jako například cena, platební podmínky, zachování programu výroby a pracovních pozic nebo otázka ekologie a následně byla komisí vybrána nejvhodnější nabídka. Nejznámější metodou velké privatizace je tzv. *kuponová privatizace*, která je ale zpětně kritizována, protože vytvořila prostor pro mnoho protizákonných a nemorálních aktivit. V rámci kuponové privatizace

občané dostali přidělené kuponové knížky, za něž si mohli v aukčních kolech koupit akcie podniků. Někteří informovaní občané využili situace a hromadně vykupovali kuponové knížky od ostatních se slibem několikanásobného výdělku, což jim následně umožnilo vytunelovat finanční kapitál až v řádu miliard korun. (Boháčková a Landová, 2014)

Od začátku privatizace do současnosti se realizovalo více než 8 000 projektů v celkové částce okolo jednoho bilionu korun. V současné době pokračuje proces likvidace zbytkových státních statků. (Ministerstvo financí ČR, 2021)

4.1.2.3 Transformace Jednotných zemědělských družstev

Po roce 1989 byla JZD nejrozšířenější formou v celém sektoru zemědělství a jejich rozloha tvořila téměř 2/3 z veškeré zemědělské půdy ČSR. Od roku 1992 se měla JZD transformovat na zemědělská družstva vlastníků. U JZD nemohly být použity stejné procesy jako u privatizace, protože vlastnictví družstev bylo stále kolektivní (vlastnictvím družstevníků). Prvním hlavním cílem bylo přizpůsobit právní poměry družstev občanskému zákoníku a druhým cílem bylo upravení majetkových poměrů a vztahů. (Boháčková a kol., 2004)

Právní poměry v družstvu se upravovaly na základě transformačního projektu. Ten také rozhodoval o tom, zda družstvo zůstane i nadále družstvem nebo se rozdělí na menší družstevní celky nebo se transformuje na jednu nebo více akciových společností (a.s.) nebo společností s ručením omezeným (s.r.o.). Dále bylo třeba vyrovnat poměrné majetkové vztahy družstva. Oprávněné osoby tak měly nárok na podíl z majetku, který se skládal ze dvou částí. První část byla stanovena úměrnou výší majetku, kterou oprávněná osoba vnesla do družstva ještě v době kolektivizace a druhá část byla tvořena podíly z vlastní činnosti zemědělského družstva. Takto vytvořený majetek se dle zákona nazýval tzv. čisté jmění k rozdělení, které bylo následně rozděleno mezi skupiny oprávněných osob. (Boháčková a kol., 2004)

4.1.3 Agrární sektor ČR po vstupu do EU

Jednání o vstupu ČR do EU byla zahájena v roce 1997, v Kodani v roce 2002 byl dojednán finanční rámec pro ČR (rozpočtový strop, většinu produkčních kvót a limitů, úrovně sazeb přímých plateb aj.), a také bylo stanoveno datum přijetí do EU na 1.květen 2004. Vstupem ČR do EU byla odstartována nová etapa českého zemědělství, s nutností adaptace celosvětovým a evropským trendům. Z tohoto důvodu vláda ČR vypracovala novou *Koncepci agrární politiky*, ve které je zahrnuta reakce na globální, evropské a české problémy v zemědělství. Koncepce rozdělila plán na tři časové etapy:

- Vstupní období (2004–2006), ve kterém bude ČR uplatňovat zjednodušený systém přímých plateb (SAPS), včetně podílu kompenzací v sektoru mléka za snížení intervenčních cen.
- Přizpůsobovací období (2007–2010), ve kterém musí ČR transformovat systém přímých plateb z předchozího období na reformní systém SPS.
- Období reálného vyrovnání úrovně přímých plateb ČR s EU 15 (2011–2013), ve kterém bude uplatňován systém SPS z předchozích období, avšak při působení povinné křížové podmínky (cross compliance) a modulace podpor. Systém zemědělského poradenství zůstává nepovinný.

(Střeleček a kol., 2009)

V současné situaci zemědělské politiky ČR má Ministerstvo zemědělství za cíl co největší konkurenční schopnost a udržitelnost zemědělství, potravinářství, lesnictví a vodního hospodářství. Potýká se především s problémem potravinové soběstačnosti, který plánuje vyřešit do roku 2030 a zajistit soběstačnost v základních rostlinných a živočišných komoditách, které se v ČR pěstují. Dále plánuje uplatňovat zásady udržitelného hospodářství s přírodními zdroji, udržovat krajinu a zajistit její mimoprodukční funkci a podporovat tvorbu nových pracovních míst. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

4.2 Společná zemědělská politika

Společná zemědělská politika (SZP, Common Agricultural Policy – CAP) je zaměřena na podporu zemědělství, zajištění produkce a vývozu potravin v rámci Evropské Unie. Mezi její cíle patří zvýšení produktivity zemědělské výroby, zajištění přiměřené životní úrovně zemědělců, stabilizace trhů, pravidelné zásobování potravinami a poskytování přiměřené ceny pro spotřebitele. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

Jedná se o nejdéle fungující politiku Evropských společenství a patří již od počátku k nejdůležitějším a nejnákladnějším odvětvím evropské integrace. SZP je po celou dobu předmětem vážných debat z hlediska vysoké finanční náročnosti, což jednoznačně dokazují údaje ohledně rozpočtu EU, kdy např. v roce 1979 výdaje dosahovaly až do výše 75 procent z rozpočtu EU. Přestože v posledních letech došlo ke snížení nákladů pod 40 % výdajů unijního rozpočtu, je zřejmé, že zemědělství je a v blízké budoucnosti také zůstane klíčovým článkem společné politiky. Dále je zemědělská politika také oblastí, kde Evropská unie vyvíjí největší legislativní aktivitu, soudě dle toho, že z komunitárního práva připadá přibližně polovina stran právě na Společnou zemědělskou politiku. (Žufan, 2004)

4.2.1 Historické aspekty vytváření Společné zemědělské politiky

Již ve středověku a v období antického Řecka se objevovaly snahy o spolupráci a sjednocení Evropy. Jednalo se především o rozšíření křesťanské víry a zabezpečení míru, ale tyto snahy nikdy nebyly realizovány. Dále se během novověku rozvíjely pokročilejší teorie a myšlenky, mezi nejvýznamnější události patří vytvoření Svaté aliance na počátku 19. století Napoleonem I. Bonaparte, poté během průmyslové revoluce vznik Panevropské unie. V roce 1930 v ní přijalo členství 27 evropských států, avšak o tři roky později byla zakázána nacistickým Německem. (Dušek, 2011)

Po druhé světové válce se stal model Panevropy důležitým východiskem pro budoucí dohody o uspořádání Evropy, která vzhledem ke stupňující se studené válce vyžadovala rychlé nastavení mírových vztahů. Dále bylo třeba obnovit také průmysl a hospodářství. K tomu byl v roce 1947 vytvořen státním tajemníkem USA tzv. Marshallův plán, v rámci kterého vznikla Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci (OEEC). Mezi její členy bylo rozděleno 13 mld. USD jako finanční pomoc pro Evropu ze strany USA, která

sice pomohla k obnovení výroby a obchodu, ale prohloubila rozdíly mezi „Východem“ a „Západem“. (Dušek, 2011)

O sjednocení Evropy nadále usiloval především francouzský politik a ekonom Jean Monnet, který přišel s plánem spolupráce mezi Německem a Francií. Tato spolupráce v oblasti trhu uhlí a oceli by především zajistila propojení dvou hlavních odvětví zbrojní výroby a zabránila případnému budoucímu válečnému konfliktu. K návrhu se přidalo nejen Německo, ale také pět dalších evropských států, v návaznosti na což vzniklo Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO). Francie dále vyvíjela iniciativu o integraci i v dalších oblastech a prosazovala ideu založení podobného společenství v oblasti zemědělství. Vzhledem k odlišné ekonomické úrovni a různě vyspělým sektorům zemědělství jednotlivých států byl však návrh zamítnut. (Dušek, 2011)

Zakládající státy ESUO se přesto nadále pokoušely o integraci Evropy v oblasti zemědělství a v roce 1957 byla podepsána Římská smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (EUROATOM). Následné spojení těchto společenství tak dalo vznik jednotnému orgánu fungujícímu pod souhrnným označením Evropské společenství (ES). Velice pozitivní názor na fungování SZP měla zejména Francie, která byla významným zemědělským producentem a ve společném trhu viděla odbytiště svých zemědělských výrobků. Stejného názoru bylo pak především Nizozemsko a Itálie. (Dušek, 2011)

4.2.2 Vznik a vývoj Společné zemědělské politiky

V Římské smlouvě byly v článku č. 39 pro zemědělství stanoveny základní cíle, které byly následně potvrzeny také Lisabonskou smlouvou. Jedná se konkrétně o těchto pět hlavních cílů:

- Zvýšit produktivitu zemědělství pomocí technického rozvoje, optimálního využití výrobních faktorů, zejména pracovní síly.
- Zajistit přiměřenou a spravedlivou životní úroveň zemědělců, především zvyšováním jejich individuálních výdělků
- Stabilizovat trhy.

- Zaručit pravidelné a plynulé zásobování dostatečného množství potravin pro obyvatelstvo.
- Zajistit rozumné ceny pro spotřebitele.

Tyto cíle můžeme definovat nejen jako ekonomické, ale také sociální a politické. Ekonomické cíle byly zaměřeny na zvýšení produktivity práce. Zvyšování efektivity výroby a posilování schopnosti konkurovat dalším zemím vedlo také k negativním důsledkům, které byly a stále jsou předmětem kritiky SPZ. Sociální cíle zahrnovaly zajištění spravedlivé životní úrovně zemědělcům, zvýšení jejich osobních příjmů a zabezpečení přiměřené ceny spotřebitelům. Politické cíle znamenaly stabilizaci trhu, vedoucí k odstranění výkyvů na vnitřním potravinovém trhu a vytvoření podmínek potravinové soběstačnosti. (Neumann, 2004)

Prosazování těchto cílů přináší svá úskalí. Jedná se především o ochranu domácí výroby proti zahraniční konkurenci, při které se formovaly mnohé lobbyistické skupiny. Původní cíle představovaly sice rozporuplný, avšak nejprve úspěšný a potřebný nástroj k ekonomické a sociální stabilizace v oblasti zemědělství. Naplňování uvedených cílů však vyžadovalo velké společenské a finanční náklady. Systém nadstátních zásahů se po válce ukazoval jako přijatelnější oproti nejisté vidině rovnováhy dosahované v zaostalé zemědělské výrobě pouze tržními nástroji. Některé z cílů byly vzájemně obtížně slučitelné. Například zajištění životní úrovně zemědělců předpokládalo dotace a vyšší ceny výrobků, zatímco spotřebitelé by dali přednost nízkým cenám. (Žufan, 2004)

Společná zemědělská politika vstupuje v platnost v roce 1962. Původně se opírala o tři zásadní principy, a to:

- Jednotný trh, který měl odstranit jakoukoliv možnost diskriminace některého z členských států. Znamená také volný pohyb výrobků mezi členskými státy. Došlo k odstranění cel, byly zavedeny jednotné ceny zemědělských produktů.
- Princip komunitární preference Společenství, který měl chránit vnitřní trh proti dovozům za nízké ceny a výkyvům na světovém trhu. Zemědělské výrobky vyprodukované v zemích EHS měly přednost před zahraničními. Pro ochranu evropských zemědělců před dovozci z třetích zemí, kteří nabízeli zboží za nižší

ceny, byly vytvořeny tzv. dovozní dávky neboli dovozní cla. Vývozci z EHS byli podporováni formou tzv. vývozních dotací.

- Princip finanční solidarity, který znamenal společné financování SZP všemi členskými zeměmi. Za tímto účelem Rada Evropského hospodářského společenství rozhodla o založení Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu. Z příspěvků se vyplácely dotace pro domácí výrobc.

(Žufan, 2004)

4.2.3 Reformy Společné zemědělské politiky

V prvních dvaceti letech svého fungování přinesla SZP mnohá pozitiva, kromě zvýšení produktivity práce o necelých 100 % došlo také ke značnému rozvoji techniky a mechanizaci výroby, snížila se diferenciaci příjmů mezi zemědělstvím a průmyslem. Koncem osmdesátých let však bylo zřejmé, že SZP je nutné reformovat vzhledem k potřebě přizpůsobení se globálnímu dění, panovala zde také velká nerovnost v uplatňování dotační politiky. Docházelo k neustálému snižování ročního přírůstku a zaostávání příjmů za ostatními odvětvími národního hospodářství. Problém s nadprodukcí zemědělských produktů mimo jiné zapříčinil, že náklady na SZP v roce 1988 představovaly téměř 70 % ze všech nákladů EU. Dalším důvodem byly probíhající rozhovory o liberalizaci světového obchodu v rámci Uruguayského kola rozhovorů GATT (všeobecná dohoda o clech a obchodu) v letech 1986 až 1994. (Neumann, 2004)

Přesto se v 90. letech nadále projevovaly nedostatky fungování SZP a byly vyžadovány další změny. V roce 1992 byla přijata McSharryho reforma, která umožnila dohodu v rámci GATT a následně uzavření Uruguayského kola jednání o multilaterální liberalizaci světového obchodu. Reforma našla kompromis mezi snížením cenových dotací a udržení přiměřených příjmů zemědělců. Tímto se omezily dotace týkající se velikosti výroby, a naopak se zvýšil význam dotací týkajících se výrobních faktorů. Náklady SZP byly nejvyšší v sektoru pěstování obilnin a produkci hovězího masa, proto byly tyto dvě oblasti reformou nejvíce ovlivněny. Poskytování podpor bylo v oblasti obilnin nově pod povinnou podmínkou ponecháním části orné půdy ladem. Kompenzační platby byly poskytnuty pouze zemědělcům, jejichž počet kusů dobytka byl nižší než 1,4 ks na hektar půdy. Došlo také k výraznému snížení cen (např. obilovin o 29 %, hovězího masa o 15 %, mléka o 50

%) a kompenzační platby byly vypláceny i za snižování stavů dobytka a rozlohy orné půdy. (Fojtíková a Lebiezík, 2008)

V roce 1994 dosahovaly výdaje na SZP i po reformě stále výše přibližně 40 miliard EUR. V roce 1997 byla navržena další reforma, která byla součástí komplexního materiálu zvaného „Agenda 2000 – Za silnější a širší Evropu“. Přijetí této reformy proběhlo na zasedání Evropské rady v Berlíně v roce 1999. Obsahovala opatření k omezení intervence na trhu pomocí snížení intervenčních cen a zdůraznila důležitost rozvoje venkova coby součástí evropského dědictví. Kladla také důraz na nezávadnost a kvalitu potravin, na ochranu životního prostředí, welfare zvířat a začlenění ekologických cílů v zemědělství. (Fojtíková a Lebiezík, 2008)

V roce 2003 došlo k revizi předchozí reformy, tzv. „Mid-term Review“, jejímž cílem bylo zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství, ochrana životního prostředí, jakost potravin, welfare zvířat a přechod z podpor vyplácených na výrobek na podpory vyplácené producentovi. Producent by se díky reformě měl orientovat dle signálů trhu a neměl by produkovat nadbytečné komodity. Reforma se zaměřila na následující okruhy:

- Odstranění vazby na produkci (decoupling) – zrušení návaznosti podpor na zemědělskou produkci zavedením jednotné platby na farmu (SPS), tedy výrobce získá namísto několika plateb pouze jednu platbu.
- Respektování standardů na úrovni farmy (cross-compliance) – definování zákonných požadavků týkajících se oblasti hospodaření (veřejného zdraví, zdraví zvířat a rostlin, životního prostředí, řádného zacházení se zvířaty), ale také dobrých zemědělských a ekonomických podmínek.
- Modulace neboli snížení přímých podpor zemědělců a jejich přesun na rozvoj venkova. Finanční disciplína (degresivita) by však měla být uplatňována pouze u farem s platbami nad 5000 EUR, menší farmy jsou z tohoto okruhu z opatření vyjmuty.
- Rozvoj venkova a s tím spojená podpora kvality potravin, welfare, nové technologie pro zpracování zemědělských produktů, podpora mladých farmářů a malých zpracovatelů.

- Poradenský systém neboli audit farem měl především pomáhat zemědělcům při aplikaci standardů správného hospodaření
- Rozdělení Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu pro zemědělství (EAGGF) na Evropský zemědělský záruční fond (EAGRD) a na Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD).

(Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

Reforma z roku 2003 výrazně změnila hlavní úlohu zemědělce, ve snaze zaměřit se na dodávku kvalitních potravin, ochranu životního prostředí a došlo k významnému posunu v politice rozvoje venkova (tzv. druhého pilíře SZP). (Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

V roce 2008 se členské státy finálně dohodnuly na kompromisním návrhu změn v SZP a došlo k tzv. kontrole funkčnosti SZP „Health Check“. Jednalo se o úpravu stávajících mechanismů SZP, nikoliv o reformu. Členské státy se shodly především na následujících změnách:

- Sazba povinné modulace bude od roku 2013 stanovena na 10 %.
- Vynechání zemědělských podniků s platbou od 100 000 EUR do 300 000 EUR z progresivní modulace.
- Dodatečná progresivní modulace bude ve výši 4 %.
- Míra financování modulovaných prostředků ze zdrojů EU bude u příspěvku EU 75 % u základní sazby, příspěvku EU 90 % v celé ČR mimo Prahy (v regionech konvergence)
- Rozšíření podpory citlivých zemědělských oblastí.
- Možné financování opatření v rámci programu rozvoje venkova ze zpětně modulovaných prostředků. Jde o opatření související s přizpůsobením se na klimatickou změnu, obnovitelnými zdroji, managementem vodních zdrojů, biodiverzitou, sektorem mléka a inovativními přístupy.

V rámci kontroly funkčnosti SZP byly také určeny nové cíle pro zemědělství (řízení rizik, klimatická změna, biopaliva, voda, biologická rozmanitost). Tyto cíle byly následně

schváleny i v rámci Evropského plánu hospodářské obnovy stanoveného v roce 2009. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

Podněty k dalším reformám byly poté dány nejen východním rozšířením EU, které rozšířilo společný trh se zemědělskými produkty, ale také tlakem ze strany WTO. EK představila v roce 2011 legislativní balíček k budoucímu vývoji SZP obsahující návrhy ohledně přímých plateb, společné organizace trhů, rozvoje venkova a horizontálních otázek. Dohody o budoucí podobě SZP bylo dosaženo v roce 2013 Radou EU, pod podmínkou dohody také s Evropským parlamentem (EP) a Evropskou Komisí (EK), jejichž postoje se částečně odlišovaly od pozic Rady. Poprvé v historii této politiky byl tímto do procesu v pozici spoluvůrce zapojen Evropský parlament. V roce 2013 dále probíhaly triology mezi Radou, EK a EP, v jejichž zájmu bylo dosažení společného kompromisu, kterého instituce docílily 26.června 2013. Výjimku tvořily finanční aspekty, na které navazovaly dohody o Víceletém finančním rámci, probíhající od roku 2014 až do roku 2020. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

V červenci roku 2013 převzala irské předsednictví v Radě EU Litva, která měla za cíl završení schvalování reformy včetně dohod o Víceletém finančním rámci. V září byla otevřena další jednání k otázkám ohledně nedořešených aspektů SZP, vyvolaná Evropským parlamentem i přes nelibost členských států, které červnový kompromis braly za finální. Dne 24.9.2013 se během závěrečného trialogu podařilo dovršení politické dohody mezi institucemi, která byla následně schválena dne 30.9.2013 Výborem pro zemědělství a rozvoj venkova Evropského parlamentu a dne 20.11.2013 byla schválena plénem Evropského parlamentu. Legislativní texty reformy SZP byly finálně přijaty během zasedání ve dnech 16.–17.12.2013 Radou pro zemědělství a rybářství.

(Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

Reforma, která vstoupila v platnost v lednu 2014, vytyčila hlavní nové cíle SZP, které kladly důraz na šetrný přístup k životnímu prostředí, podporu venkova a mladých zemědělců. Pilířová struktura SZP, tedy v 1.pilíři podpora příjmů a opatření na řízení trhu a v 2. pilíři rozvoj venkova, zůstala zachována. Součástí reformy je tzv. „ozelenění“ plateb poskytovaných zemědělským podnikům, větší rovnováha při rozdělování podpory a lepší zacílení podpory příjmů na mladé zemědělce, zemědělce v odvětvích s nízkými příjmy a v oblastech ANC. Rozpočet SZP pro období 2014–2020 představuje přibližně 38 % souhrnného rozpočtu EU. (Rada Evropské unie, 2019)

4.2.4 Společná zemědělská politika pro období 2021–2027

První rozpravy o SPZ po roce 2020 začaly v roce 2016 a reforma by se měla zabývat především ekologičtějšími postupy a ochrany vody a půdy, zajištěním spravedlivých podmínek a stabilní hospodářské budoucnosti zemědělců a zachováním úlohy zemědělství coby základní složky evropské společnosti. Pro realizaci těchto priorit stanovila Komise v roce 2018 devět konkrétních cílů SZP: opatření spravedlivého příjmu zemědělců, navýšení konkurenční schopnosti, znovuoobnovení rovnováhy sil v potravinovém řetězci, opatření v oblasti klimatických změn, péče o životní prostředí, zachování krajiny a biodiverzity, podpora generační obměny, dynamické venkovské oblasti a ochrana kvality potravin a zdraví. V připravovaném modelu jsou stanoveny základní politické parametry, členské státy ponese větší odpovědnost ohledně dosažení cílů EU. Díky této decentralizaci budou moci členské státy lépe zohlednit místní podmínky a potřeby. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

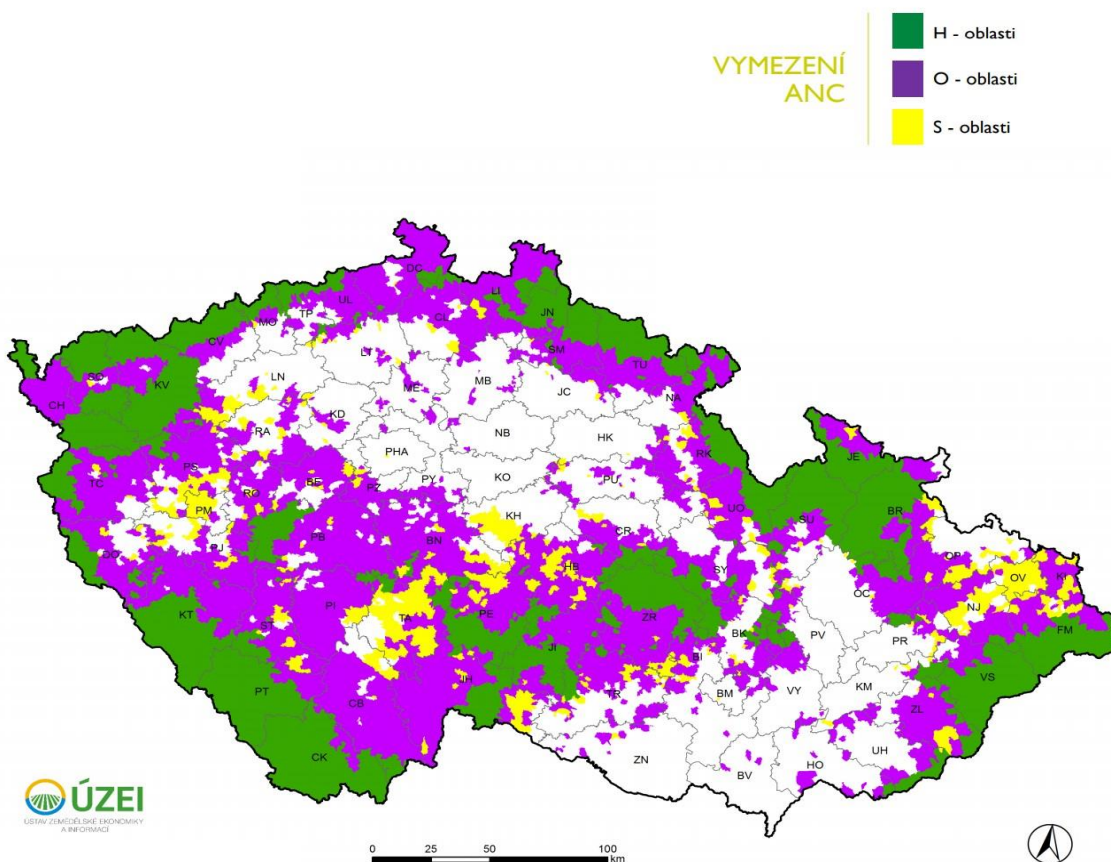
Pro předložení Strategického plánu SZP je nutné mít uzavřený stávající legislativní rámec, který se však k 1.lednu 2020 nepodařilo zabezpečit. Z toho důvodu bylo pro roky 2021–2022 vyjednáno dvouleté „přechodné období“ pro všechny země EU. Vliv na komplikaci jednání měly volby do EP v květnu 2019, které změnily jeho složení. Dále také odchod Velké Británie z EU, který znamenal omezení příspěvků na fungování SZP a lokální problémy agrárního sektoru. V neposlední řadě je celá situace zkomplikovaná aktuálně probíhající pandemií covidu–19, která nepochybně ovlivňuje veškeré dění nejen v Evropské unii. Na základě probíhajících jednání mezi EP a Radou EU bylo prozatím datum zahájení navrhované reformy SZP posunuto na 1.ledna 2023. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

4.3 Oblasti s přírodními omezeními

Oblasti s přírodními nebo jinými zvláštními omezeními jsou znevýhodněny oproti příznivým oblastem svou specifickou půdou s nižším výnosem a náročnějšími podmínkami pro hospodaření. Dělí se na horské, ostatní a specifické. Dříve se tyto oblasti označovaly zkratkou LFA (Less Favoured Areas), ale po redefinici v roce 2018 se nazývají ANC (Areas with Natural Constraints). Kromě názvu se změnilo i jejich vymezení a původní rozloha LFA tak byla rozšířena o 277 tisíc hektarů. Zároveň bylo z těchto původních oblastí kolem 48 tisíc hektarů vyřazeno, takže dnes spadá do znevýhodněných oblastí přibližně 56 % celkové výměry evidované zemědělské půdy v ČR. Mimo navýšení rozlohy se také zvýšil celkový finanční objem dotací určených pro tyto oblasti na 4,4 miliardy korun. (ÚZEI, 2018)

Redefinice (neboli nové vymezení LFA) se týkala pouze ostatních a specifických ANC, nikoli oblastí horských. Důvodem redefinice byl požadavek ze strany Evropské komise na sjednocení kritérií pro vymezení ANC. V prvním kroku došlo k jejich opětovnému vymezení pomocí veřejného registru půdy (LPIS), což je geografický informační systém, jehož primárním zaměřením je evidence využití zemědělské půdy. Následně bylo provedeno vyhodnocení na základě biofyzikálních kritérií a ekonomické zhodnocení zemědělské produkce těchto oblastí. Druhým krokem bylo vyřazení takových oblastí LFA, které své přírodní znevýhodnění již překonaly, a to buď investicemi např. do závlahových kanálů, anebo se jejich produkce již vyrovnala úrovni produkce příznivých oblastí. Tyto vyřazené oblasti se označovaly jako přechodně podporované a byly finančně podporovány do konce roku 2020. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2018)

Obrázek 2: Vymezení ANC od roku 2018

Zdroj: (ÚZEI, 2018)

Jak už bylo zmíněno, oblasti s přírodními omezeními se dělí na horské, ostatní a specifické a níže je uveden jejich podrobnější popis.

Horské ANC (ANC–H) – Pro zařazení do horských oblastí musí být průměrná nadmořská výška daného území větší než nebo rovna 600 m. n. m., nebo musí být v rozmezí 500–600 m. n. m. s tím, že zároveň splňuje svažitost vyšší než 15 % na ploše větší než 50 % daného území. Horské oblasti se dále dělí do pěti dílčích kategorií (H1 až H5), do kterých jsou zařazeny dle nadmořské výšky, která má vliv na délku vegetační doby u rostlin, nebo na základě svažitosti území.

Ostatní ANC (ANC–O) – Vymezení ostatních oblastí probíhá ve dvou krocích. V prvním kroku se posuzuje, zda je alespoň 60 % daného území znevýhodněno na základě biofyzikálních kritérií, např. skeletovitosti, nízké teploty nebo suchosti. Ve druhém kroku dochází k vyřazení těch území, která své znevýhodnění překonala např. investičními opatřeními, nebo se produkce daného území alespoň z 80 % vyrovnala produkci půdy v

příznivých oblastech. Ostatní oblasti se dále dělí na tři kategorie (O1 až O3) dle množství biofyzikálních kritérií, které znevýhodňují dané území a zvyšují náklady potřebné k hospodaření.

Specifické ANC (ANC-S) – Jako specifické oblasti byla vymezena území, která mají průměrnou výnosnost půdy nižší než 80 % průměru ČR nebo mají průměrnou výnosnost půdy nižší než 90 % průměru ČR a zároveň svažitost větší než 12,3 % na ploše přesahující 50 % výměry daného území.

(Ministerstvo zemědělství ČR, 2018)

4.4 Zemědělské dotace

Zemědělci hospodařící v EU mají možnost čerpat podpory z nabízených evropských dotačních programů a z národních dotačních programů, které si stát stanovuje individuálně. V ČR má téměř všechny dotační programy na starosti Státní zemědělský intervenční fond (SZIF), který se stará o administraci i o finální vyplácení podpor. Dotační politika EU je dlouhodobě plánována na sedmileté cykly, které jsou předem přesně vymezeny a schváleny po obsahové i finanční stránce. Zemědělské podniky v ČR mohou čerpat podpory ze tří dotačních zdrojů, mezi které patří přímé platby, národní dotace a platby v rámci Programu rozvoje venkova. (SZIF, 2021)

4.4.1 Národní dotace

Česká republika zprostředkovává řadu národních programů pro podporu tuzemských zemědělců, které slouží k podpoře výrobního potenciálu českého zemědělství a přispívají k rozvoji venkovské krajiny. Národní platby jsou vypláceny ze státního rozpočtu na podporu všech funkcí zemědělství a směřují tak do oblastí živočišné i rostlinné výroby. Také podporují lesnictví, vodohospodářství a soustředí se i na vzdělávací akce. (SZIF, 2021)

4.4.2 Přímé platby

Největší podíl finančních prostředků EU určených na podporu zemědělství tvoří přímé platby, které jsou vypláceny na základě principů Společné zemědělské politiky EU. Přímé platby jsou určeny především na ochranu před možnými riziky v zemědělství, na podporu šetrného přístupu k životnímu prostředí a na podporu oblastí, které jsou z environmentálního nebo hospodářského hlediska důležité. Žadatel o dotace musí být aktivním zemědělcem a musí obhospodařovat zemědělskou půdu, která je evidovaná v registru zemědělské půdy LPIS. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

Přímé platby se dělí do pěti kategorií.

První z nich je **Jednotná platba na plochu (SAPS)**, což je podpora pro zemědělce, kteří hospodaří na minimálně 1 hektaru zemědělské půdy s kulturou – standardní orná půda, vinice, úhor, sad, trvalý travní porost, chmelnice, les nebo jiná kultura právně způsobilá pro čerpání těchto dotací. SAPS je paušální platba a je součástí přímých plateb, které jsou vypláceny z rozpočtu EU a představují přibližně 55 % jejich celkové částky.

Druhá kategorie vznikla jako odezva na stárnoucí evropskou populaci a je určena pro mladé začínající zemědělce. Nazývá se **Platba pro mladé zemědělce** a jejím cílem je usnadnit založení podniku a následně podpořit rozvoj v počátečních letech podnikání. Tato podpora je vyplácena jako příplatek k dotacím SAPS a žadateli musí být méně než 40 let.

Další je **Platba pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí** (Greening), jejímž cílem je podpora zemědělců, kteří hospodaří na základě udržitelných postupů, které jsou zaměřené na oblasti klimatu a jsou šetrné k životnímu prostředí. Zemědělec musí dodržovat stanovené postupy, aby byl způsobilý k čerpání této podpory. Patří mezi ně: zřizování zelených ploch v ekologickém zájmu, diverzifikace plodin a snaha o zachování trvalých travních porostů. Tato podpora je také vyplácena jako příplatek k dotacím SAPS.

Další kategorie se nazývá **Dobrovolná podpora vázaná na produkci** (VCS), která se zaměřuje jak na rostlinnou, tak i živočišnou výrobu. Z rostlinné výroby zahrnuje např. podporu produkce konzumních brambor a brambor určených pro výrobu škrobu, podporu produkce chmele, cukrové řepy a ovocných a zeleninových druhů vyžadujících vysokou pracovní sílu. Z živočišné výroby zahrnuje např. podporu krav chovaných pro tržní produkci mléka, masných telat a chovných koz.

Poslední kategorií jsou **Přechodné vnitrostátní podpory** (PVP), které se řadí mezi doplňkové platby k SAPS a jsou v plné výši hrazeny z rozpočtu ČR. PVP poskytují podpory např. na zemědělskou půdu nebo na chov ovcí, koz či krav bez tržní produkce mléka.

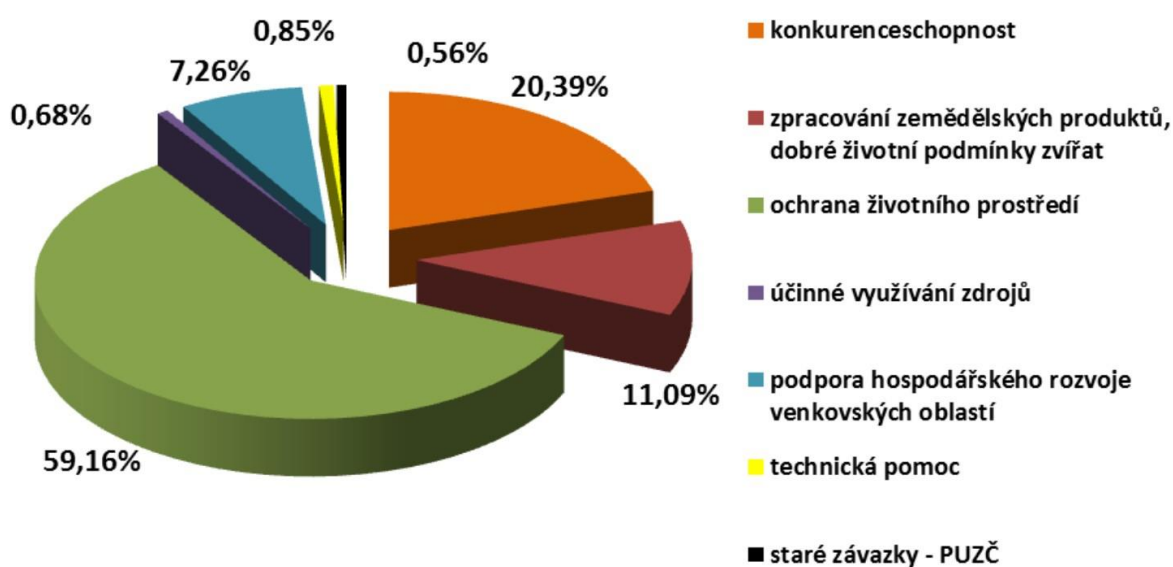
(Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

4.4.3 Program rozvoje venkova

Na plánu Programu rozvoje venkova (PRV) pracuje společně EU a ČR a finální znění musí v poslední fázi schválit Evropská komise. Nyní se ČR nachází v tzv. přechodném období, které bude trvat až do konce roku 2022. PRV přináší do českého zemědělství vysoké finanční podpory, které v období 2014–2020 činily 96 miliard korun, z nichž bylo 62 miliard korun z unijních fondů a 34 miliard korun z českého rozpočtu. Alokace finančních prostředků pro období 2014–2020 je znázorněna v grafu 2. Stěžejními cíli tohoto programu jsou především obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství, snaha

o zlepšení životaschopnosti a konkurenceschopnosti zemědělských podniků, podpora inovací, podpora pro mladé začínající zemědělce a snaha o udržitelnost a zachování venkovské krajiny. PRV se také snaží vytvořit nová pracovní místa v zemědělství a snížit tak nezaměstnanost tím, že podporuje diversifikaci zemědělských aktivit, což má následně vliv i na zvýšení celkového hospodářského vývoje. V rámci programu jsou také provozovány poradenské aktivity a pořádány vzdělávací akce, jejichž cílem je prohloubit znalosti o zemědělství. Mezi podpory v rámci PRV patří např. Agroenvironmentálně–klimatické opatření, Podpora ekologického zemědělství, Platby v rámci sítě Natura 2000 a podle rámcové směrnice o vodě, Podpora místního rozvoje na základě iniciativy LEADER a Platby pro horské oblasti a jiné oblasti s přírodními nebo jinými zvláštními opatřeními. (SZIF, 2021)

Graf 2: Alokace finančních prostředků PRV na období 2014–2020 (v %)

Zdroj: (SZIF, 2021)

4.4.3.1 Platby pro oblasti s přírodními omezeními (ANC)

Zemědělské podpory v horských, ostatních i specifických oblastech jsou poskytovány na zemědělskou půdu s kulturou *orná půda*, která se dále dělí na standardní ornou půdu, travní porost a úhor, *trvalý travní porost a trvalou kulturu*, která se dělí na vinice, chmelnice, ovocné sady, školky, rychle rostoucí dřeviny pěstované ve výmladkových plantážích a jinou trvalou kulturu. Platby ANC jsou poskytovány z rozpočtu PRV na nejméně 1 ha zemědělské půdy. Výměru zemědělské půdy, na kterou jsou poskytovány

dotace, si může každý zemědělec zjistit v geografickém informačním systému LPIS.

(Ministerstvo zemědělství ČR, 2020)

Stanovení výše dotací se posuzuje na základě převažujícího typu faremního systému podniku, který se stanoví započítáním všech obhospodařovaných pozemků a chovných hospodářských zvířat. Dělí se na faremní systém s převažující živočišnou výrobou nebo s převažující rostlinnou výrobou. Kritériem pro rozlišení faremního systému podniku je intenzita chovu hospodářských zvířat, která se zjistí jako 0,3 velké dobytčí jednotky (VJD) na 1 ha zemědělské půdy. Hodnoty intenzity chovu zjišťuje státní zemědělský intervenční fond (SZIF) a jako zdroj dat používá ústřední evidenci hospodářských zvířat (IZR) a LPIS. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2020)

Platby pro ANC jsou poskytovány na 1 ha zemědělské půdy a jsou vypláceny jednou ročně v českých korunách (převáděno z EUR dle předem stanoveného kurzu). Přehled plateb pro ANC pro rok 2020 je uveden níže v tabulce 4.

Tabulka 4: Sazba pro ANC na rok 2020

Oblast	Živočišná výroba (EUR)	Rostlinná výroba (EUR)
Horská (H1)	219	93
Horská (H2)	206	87
Horská (H3)	145	61
Horská (H4)	176	74
Horská (H5)	132	56
Ostatní (O1)	124	53
Ostatní (O2)	98	41
Ostatní (O3)	73	31
Specifická	67	28

Zdroj: (Ministerstvo zemědělství ČR, 2020), Vlastní zpracování

V závislosti na výměře zemědělské půdy zemědělce, který žádá o dotace pro ANC, se platby procentuálně snižují všem zemědělcům hospodařícím na více než 300 hektarech zemědělské půdy. Řídí se principem „čím větší rozloha obhospodařované zemědělské půdy, tím vyšší procento snížení plateb“. Tento proces se nazývá degresivita plateb a začal být v EU uplatňován od roku 2015. Hodnoty degresivity plateb pro rok 2020 jsou uvedeny v tabulce 5. (Ministerstvo zemědělství ČR, 2021)

Tabulka 5: Degresivita plateb pro ANC pro rok 2020

Výměra z. p. (ha)	Snížení platby (%)
do 300	0
300 – 500	10
500 – 900	18
900 – 1 800	22
1 800 – 2 500	27
nad 2 500	30

Zdroj: (Ministerstvo zemědělství ČR, 2020), Vlastní zpracování

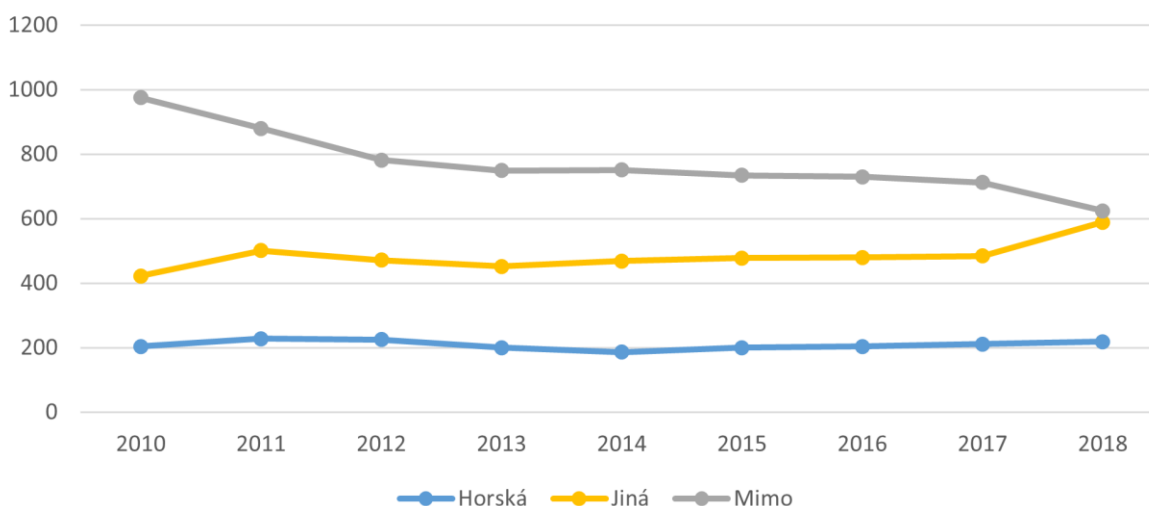
5 Praktická část

Praktická část bakalářské práce je rozdělena na dvě kapitoly, které se zabývají analýzou a komparací vybraných ekonomických ukazatelů podniků hospodařících v ANC a mimo ANC. Evropské a národní dotační podpory pro podniky hospodařící v ANC by měly kompenzovat ušlé příjmy a dodatečné náklady, které v těchto oblastech podnikům vznikají kvůli méně úrodné půdě a celkově složitějším podmínkám pro hospodaření. Pomocí těchto dotačních plateb by podniky hospodařící v ANC měly dosáhnout ekonomické úrovně podniků hospodařících v příznivých oblastech. Tuto skutečnost by měl výzkum prokázat. Zkoumaná data jsou extrahována ze zemědělské účetní datové sítě FADN a jako referenční období je stanoveno rozmezí let 2010–2018.

5.1 Komparace vybraných ekonomických ukazatelů

V této kapitole je proveden výzkum analyzováním časových řad. Použitá data jsou rozdělena do tří skupin dle typu ANC na Horská ANC, Jiná ANC (seskupení ostatních ANC a specifických ANC) a podniky Mimo ANC. Hodnoty v tabulce jsou interpretovány grafickým zobrazením a podpořeny dvěma elementárními charakteristikami – první diferencí dy_t (absolutní charakteristika) a koeficientem růstu k_t (relativní charakteristika).

Graf 3: Vývoj počtu podniků v ANC v období 2010–2018 (podniky)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

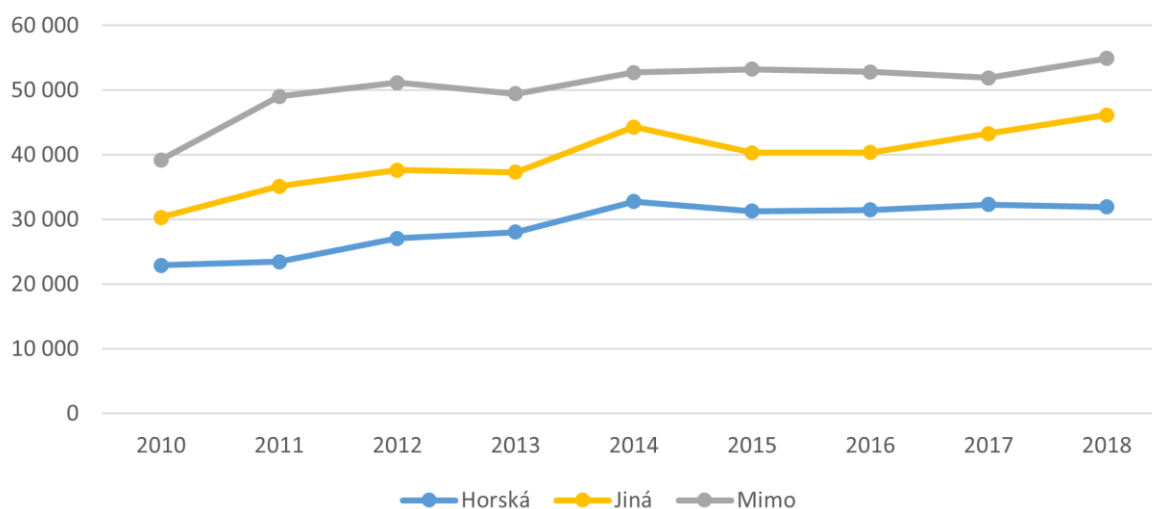
Tabulka 6: Vývoj počtu podniků v ANC v období 2010–2018 (podniky)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	204	228	225	200	186	200	204	211	218
<i>dy_t</i>	–	24	–3	–25	–14	14	4	7	7
<i>k_t</i>	–	1,12	0,99	0,89	0,93	1,08	1,02	1,03	1,03
Jiná	422	501	471	452	469	478	480	484	589
<i>dy_t</i>	–	79	–30	–19	17	9	2	4	105
<i>k_t</i>	–	1,19	0,94	0,96	1,04	1,02	1,00	1,01	1,22
Mimo	975	880	782	749	751	734	730	712	624
<i>dy_t</i>	–	–95	–98	–33	2	–17	–4	–18	–88
<i>k_t</i>	–	0,90	0,89	0,96	1,00	0,98	0,99	0,98	0,88

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 6 zobrazuje počty podniků hospodařících v ANC v ČR a dále je dělí do třech skupin dle rozdělení, které je zmíněno v úvodu této kapitoly. Meziroční změny v počtu podniků, které jsou zařazeny ve výběrovém souboru FADN, jsou znázorněny v grafu 3. Počet podniků v horské ANC je stabilní v téměř celém referenčním období, na druhou stranu jiná ANC a podniky mimo ANC provázely mírné výkyvy, které jsou v tabulce 6 potvrzeny hodnotami prvních diferencí a koeficienty růstu. V případě jiných ANC došlo mezi lety 2010 a 2011 k nárůstu počtu podniků o 19 %, na který navazoval dvouletý pokles, na což následovalo období stability hodnot až do roku 2017.

V letech 2017 a 2018 došlo k redefinici LFA na ANC, které mimo jiné znamenalo změnu podmínek a následné navýšení počtu podniků v ostatních a specifických ANC, a proto je v tomto období u jiných ANC nárůst o 105 podniků, což odpovídá nárůstu o 22 %. Značný pokles zaznamenaly v tomto období podniky mimo ANC, ten je ale zřejmě způsoben pouze meziroční změnou ve výběrovém souboru FADN.

Graf 4: Vývoj celkové produkce v období 2010–2018 (Kč/ha)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 7: Vývoj celkové produkce v období 2010–2018 (Kč/ha)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	22 923	23 466	27 063	28 041	32 804	31 313	31 484	32 340	31 957
<i>dy_t</i>	–	543	3 597	978	4 763	–1 491	171	856	–383
<i>k_t</i>	–	1,02	1,15	1,04	1,17	0,95	1,01	1,03	0,99
Jiná	30 335	35 124	37 631	37 328	44 289	40 313	40 384	43 311	46 181
<i>dy_t</i>	–	4 789	2 507	–303	6 961	–3 976	71	2 927	2 870
<i>k_t</i>	–	1,16	1,07	0,99	1,19	0,91	1,00	1,07	1,07
Mimo	39 234	49 041	51 177	49 455	52 735	53 262	52 849	51 913	54 899
<i>dy_t</i>	–	9 807	2 136	–1 722	3 280	527	–413	–936	2 986
<i>k_t</i>	–	1,25	1,04	0,97	1,07	1,01	0,99	0,98	1,06

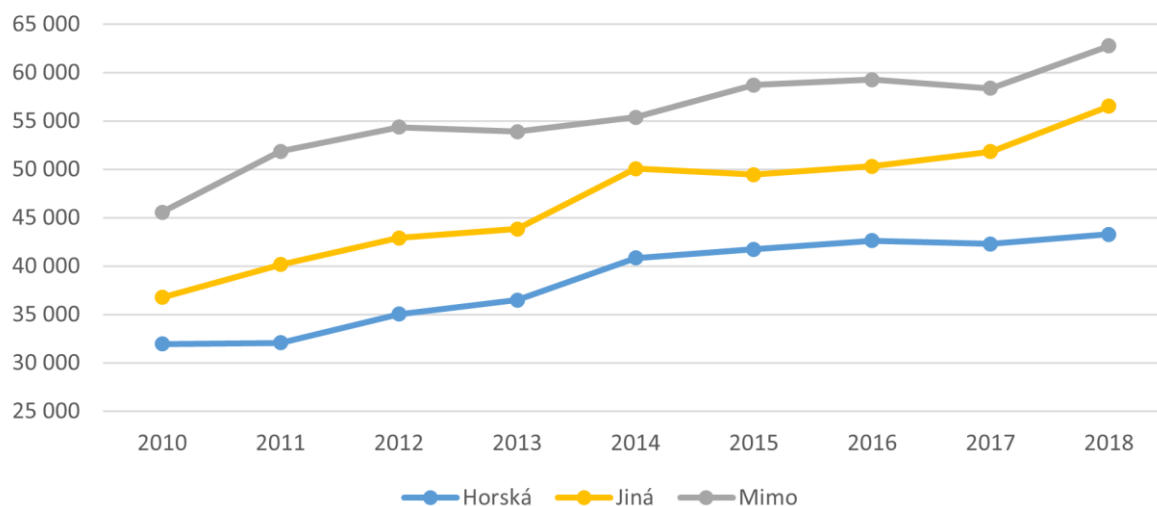
Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 7 udává hodnoty vývoje celkové produkce, která se skládá z produkce rostlinné, živočišné a ostatní. Z grafu 4 vyplývá, že nejnižší celkovou produkci za sledované období mají horská ANC, kde jsou také nejsložitější podmínky pro hospodaření. Od roku 2010 zde docházelo k meziročnímu růstu objemu celkové produkce, které vyvrcholilo rokem 2014 a poté následovalo stabilní období až do konce referenčního období. Jiná ANC vykazují celkovou produkci vyšší než horské oblasti, což je zřetelně znázorněno v grafu 4, a dosahují meziročního nárůstu téměř v celém referenčním období. Oblasti mimo ANC mají objem celkové produkce znatelně vyšší než podniky v oblastech s přírodními omezeními. Skupina mimo ANC a jiné ANC v posledním roce referenčního období meziročně rostou.

V horských oblastech se ve sledovaném období na celkové produkci podílí živočišná produkce průměrně z 54 %, u skupiny jiných ANC dosahuje okolo 43 % a u oblastí mimo ANC tvoří méně než čtvrtinu jejich objemu celkové produkce.

Graf 5: Vývoj celkových nákladů v období 2010–2018 (Kč/ha)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 8: Vývoj celkových nákladů v období 2010–2018 (Kč/ha)

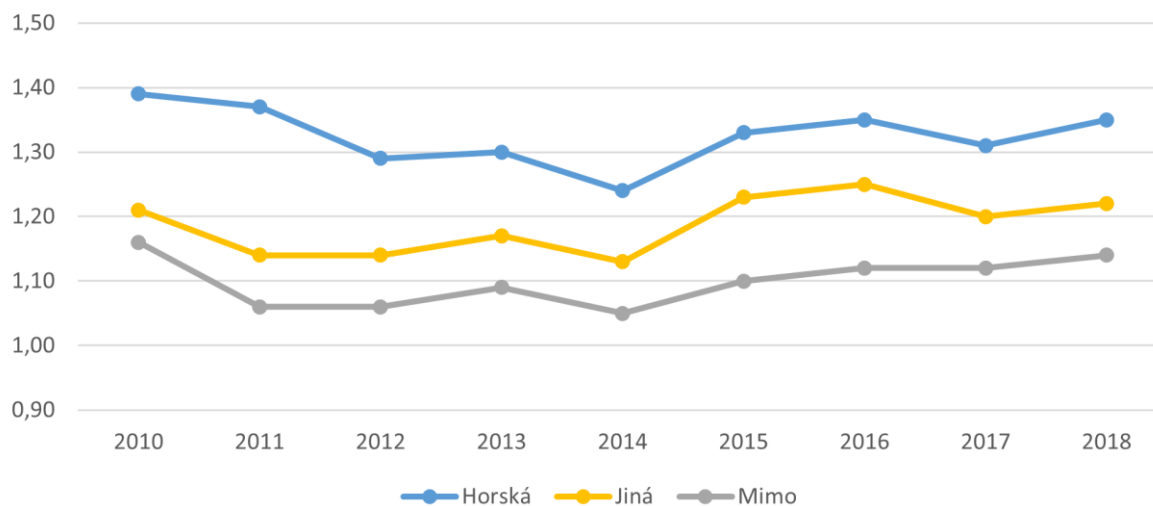
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	31 943	32 060	35 044	36 477	40 830	41 740	42 625	42 283	43 291
<i>dy_t</i>	–	117	2 984	1 433	4 353	910	885	–342	1 008
<i>k_t</i>	–	1,00	1,09	1,04	1,12	1,02	1,02	0,99	1,02
Jiná	36 763	40 159	42 918	43 818	50 064	49 468	50 328	51 835	56 537
<i>dy_t</i>	–	3 396	2 759	900	6 246	–596	860	1 507	4 702
<i>k_t</i>	–	1,09	1,07	1,02	1,14	0,99	1,02	1,03	1,09
Mimo	45 560	51 852	54 371	53 880	55 391	58 705	59 285	58 366	62 763
<i>dy_t</i>	–	6 292	2 519	–491	1 511	3 314	580	–919	4 397
<i>k_t</i>	–	1,14	1,05	0,99	1,03	1,06	1,01	0,98	1,08

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 8 zobrazuje vývoj celkových nákladů, které jsou tvořeny součtem specifických a režijních nákladů, odpisů a celkových externích faktorů. Z grafu 5 je patrné, že celkové náklady u všech třech skupin podniků meziročně rostou. Nejnižší celkové náklady vykazují horské ANC, jejichž průměr je za referenční období 38 477 Kč/ha. Vyšší celkové náklady vykazují jiná ANC, a to průměrně 46 877 Kč/ha. Nejvyšší průměrné náklady mají podniky mimo ANC, a to 55 575 Kč/ha. Toto řazení skupin podniků také koresponduje s vývojem celkové produkce v grafu 4.

Co se týče meziročního růstu, tak podniky hospodařící v ANC měly nejvyšší koeficient růstu v roce 2014, a to o 12 % v případě horských (4 353 Kč/ha) a o 14 % v případě jiných ANC (6 246 Kč/ha). Skupina podniků hospodařících mimo ANC měla nejvyšší nárůst v roce 2011, a to o 14 % (6 292 Kč/ha).

Graf 6: Vývoj celkové nákladovosti produkce v období 2010–2018 (nákl. v Kč na 1 Kč produkce)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 9: Vývoj celkové nákladovosti produkce v období 2010–2018 (nákl. v Kč na 1 Kč produkce)

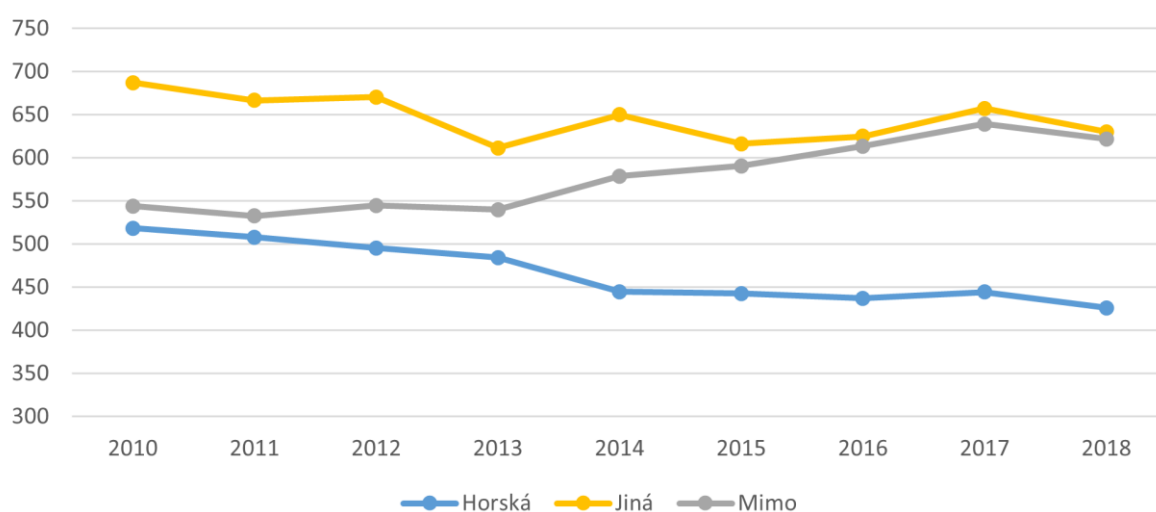
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	1,39	1,37	1,29	1,30	1,24	1,33	1,35	1,31	1,35
<i>dy_t</i>	–	–0,02	–0,08	0,01	–0,06	0,09	0,02	–0,04	0,04
<i>k_t</i>	–	0,99	0,94	1,01	0,95	1,07	1,02	0,97	1,03
Jiná	1,21	1,14	1,14	1,17	1,13	1,23	1,25	1,20	1,22
<i>dy_t</i>	–	–0,07	0,00	0,03	–0,04	0,10	0,02	–0,05	0,02
<i>k_t</i>	–	0,94	1,00	1,03	0,97	1,09	1,02	0,96	1,02
Mimo	1,16	1,06	1,06	1,09	1,05	1,10	1,12	1,12	1,14
<i>dy_t</i>	–	–0,10	0,00	0,03	–0,04	0,05	0,02	0,00	0,02
<i>k_t</i>	–	0,91	1,00	1,03	0,96	1,05	1,02	1,00	1,02

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 9 zobrazuje vývoj celkové nákladovosti produkce, která se spočítá jako podíl celkových nákladů a celkové produkce. Tato hodnota je v celém sledovaném období patrně vyšší u horských a jiných ANC. Tuto skutečnost lze jasně pozorovat i v grafu 6 a dokazuje tak nutnost podpor pro podniky hospodařící v oblastech s přírodními omezeními. Křivka nákladovosti produkce má pro všechny tři skupiny podniků podobnou strukturu v celém referenčním období. Od roku 2010 všechny tři křivky v zásadě klesají až do inflexního

bodu v roce 2014, kdy dosáhlo české zemědělství nejúspěšnější úrody od roku 1995 s rekordními zisky 22,9 miliard korun. (Ministerstvo zemědělství, 2015). Od tohoto bodu následuje růst křivek až do roku 2016, který je zřejmě zapříčiněn mírným nárůstem celkových nákladů. V letech 2016 a 2017 došlo k poklesu nákladovosti produkce, který ale bezprostředně v následujícím roce vystřídal nárůst a koresponduje tak s nárůstem celkových nákladů v grafu 5.

Graf 7: Vývoj využívané zemědělské půdy v období 2010–2018 (ha/podnik)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 10: Vývoj využívané zemědělské půdy v období 2010–2018 (ha/podnik)

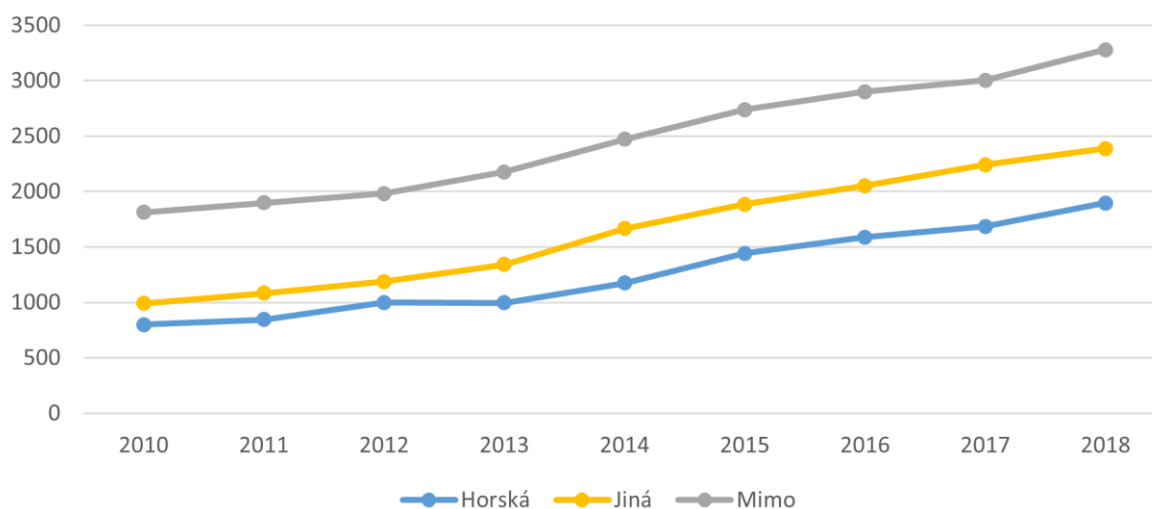
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	518	508	495	484	445	443	437	444	426
<i>dy_t</i>	–	–10	–13	–11	–40	–2	–6	7	–18
<i>k_t</i>	–	0,98	0,98	0,98	0,92	1,00	0,99	1,02	0,96
Jiná	687	667	671	611	650	616	625	657	630
<i>dy_t</i>	–	–21	4	–59	38	–34	9	32	–27
<i>k_t</i>	–	0,97	1,01	0,91	1,06	0,95	1,01	1,05	0,96
Mimo	544	532	545	540	579	590	614	639	622
<i>dy_t</i>	–	–12	12	–5	39	12	23	26	–17
<i>k_t</i>	–	0,98	1,02	0,99	1,07	1,02	1,04	1,04	0,97

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

V grafu 7 a tabulce 10 je zachycen vývoj využívané zemědělské půdy v hektarech v letech 2010–2018. Do ukazatele zemědělské půdy kromě orné půdy patří také např. chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, louky a pastviny. V grafu je jasně viditelné klesání zemědělské půdy v téměř celém referenčním období u skupiny podniků hospodařících

v horských oblastech, které meziročně dosahuje průměrného záporného koeficientu růstu -2% . Opačným směrem postupuje vývoj využívané zemědělské půdy u podniků mimo ANC, který zase v téměř celém referenčním období roste, což také dokazuje 2% průměrné meziroční tempo růstu. Jiné ANC vykazují zajímavé hodnoty, jelikož v celé délce sledovaného období dosahují vyšších hodnot, než podniky hospodařící mimo ANC a v horských ANC.

Graf 8: Vývoj výše pachtovného v období 2010–2018 (Kč/ha)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 11: Vývoj výše pachtovného v období 2010–2018 (Kč/ha)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	800	845	1000	997	1175	1442	1590	1685	1897
<i>dy_t</i>	–	46	155	–3	178	268	147	96	212
<i>k_t</i>	–	1,06	1,18	1,00	1,18	1,23	1,10	1,06	1,13
Jiná	991	1083	1190	1342	1666	1886	2053	2240	2388
<i>dy_t</i>	–	92	107	151	324	220	167	187	148
<i>k_t</i>	–	1,09	1,10	1,13	1,24	1,13	1,09	1,09	1,07
Mimo	1813	1899	1984	2178	2471	2739	2899	3005	3280
<i>dy_t</i>	–	86	84	194	294	268	160	106	275
<i>k_t</i>	–	1,05	1,04	1,10	1,13	1,11	1,06	1,04	1,09

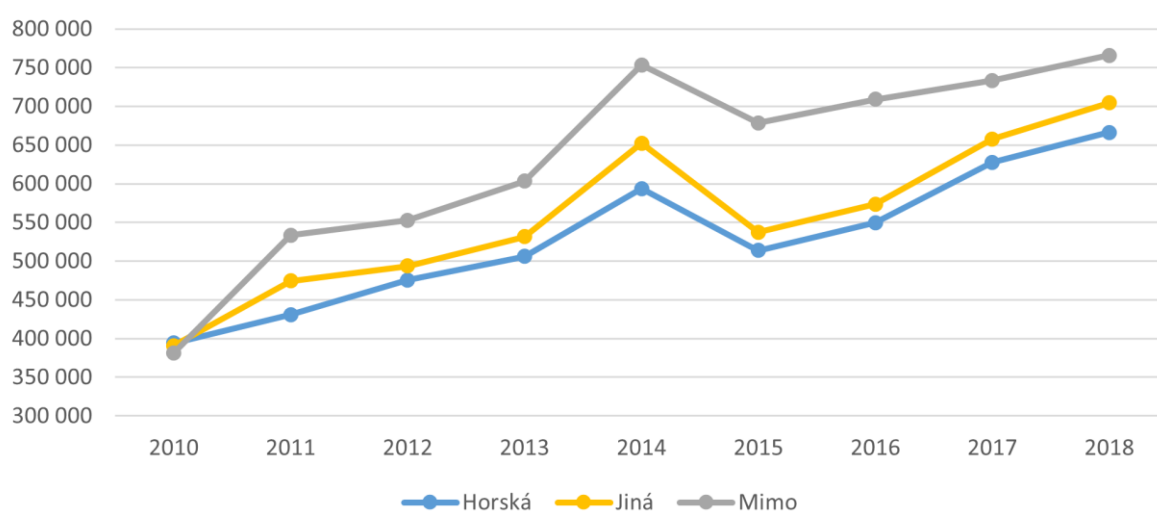
Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 11 zobrazuje vývoj výše pachtovného v korunách na hektar a je z ní zřejmé, že ve všech třech skupinách podniků tato hodnota po celé sledované období roste. 12% průměrné tempo růstu zaznamenala skupina podniků jiná ANC, 11% horská ANC a 8% podniky mimo ANC. Tato skutečnost je potvrzena i grafem 8, kde jsou rostoucí křivky jasně patrné.

Maximálních hodnot dosahují všechny tři skupiny v roce 2018 a vzhledem k průběhu křivek je pravděpodobné, že rostoucí trend přetrvá i do následujícího roku.

Celkově nejvyšší ceny za pronajatý hektar zemědělské půdy vyplácí skupina mimo ANC, a to v maximech v roce 2018 až 3 280 Kč/ha, což je korespondující s vyšší úrodností zemědělské půdy a lepší ekonomickou situací. Druhé nejvyšší ceny vyplácí skupina podniků jiná ANC (2 388 Kč/ha) a nejméně horská ANC (1 897 Kč/ha).

Graf 9: Vývoj čisté přidané hodnoty v období 2010–2018 (Kč/AWU)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

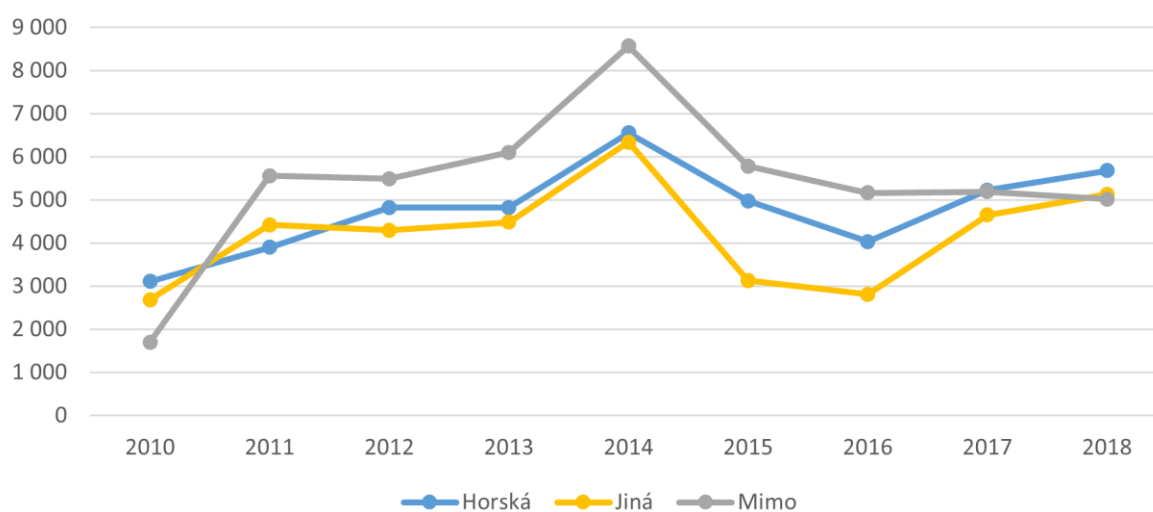
Tabulka 12: Vývoj čisté přidané hodnoty v období 2010–2018 (Kč/AWU)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	394 508	430 983	475 664	506 143	593 700	513 837	549 470	627 737	666 413
<i>dy_t</i>	–	36 475	44 681	30 479	87 557	–79 863	35 633	78 267	38 676
<i>k_t</i>	–	1,09	1,10	1,06	1,17	0,87	1,07	1,14	1,06
Jiná	390 742	474 470	493 700	531 620	652 594	537 549	573 731	657 791	704 560
<i>dy_t</i>	–	83 728	19 230	37 920	120 974	–115 045	36 182	84 060	46 769
<i>k_t</i>	–	1,21	1,04	1,08	1,23	0,82	1,07	1,15	1,07
Mimo	381 679	533 462	553 095	603 478	753 674	678 357	709 010	733 400	765 771
<i>dy_t</i>	–	151 783	19 633	50 383	150 196	–75 317	30 653	24 390	32 371
<i>k_t</i>	–	1,40	1,04	1,09	1,25	0,90	1,05	1,03	1,04

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

V tabulce 12 je zobrazen vývoj čisté přidané hodnoty přepočtený na roční pracovní jednotku (AWU). ČPH je významný ekonomický ukazatel, jelikož hodnotí výkonnost podniku a musí pokrýt výdaje, jako např. mzdy, nájmy, úroky a další náklady z výrobních faktorů. „Čistá přidaná hodnota (ČPH) je ukazatel kompenzace všech produkčních faktorů (půda, kapitál a práce) vlastních i externích. Rovná se celkové produkci s přičtením provozních dotací a odečtením výrobní spotřeby (přímé náklady a ostatní věcné náklady) a odpisů.“ (Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2020). Z grafu 9 je patrné, že křivky všech tří skupin, až na rok 2015, rostou po celou dobu sledovaného období. Tento meziroční pokles byl způsoben nárůstem přímých nákladů a odpisů. Hodnoty ČPH jsou celkově jasně nejvyšší u skupiny mimo ANC a skupiny podniků v oblastech s přírodními omezeními zaostávají. Tato skutečnost dokazuje nutnost podpor pro podniky hospodařící v ANC, protože bez nich by se nedokázaly ani přiblížit hodnotám ČPH, kterých dosahují podniky mimo ANC.

Graf 10: Vývoj důchodu ze zemědělské činnosti v období 2010–2018 (Kč/ha)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

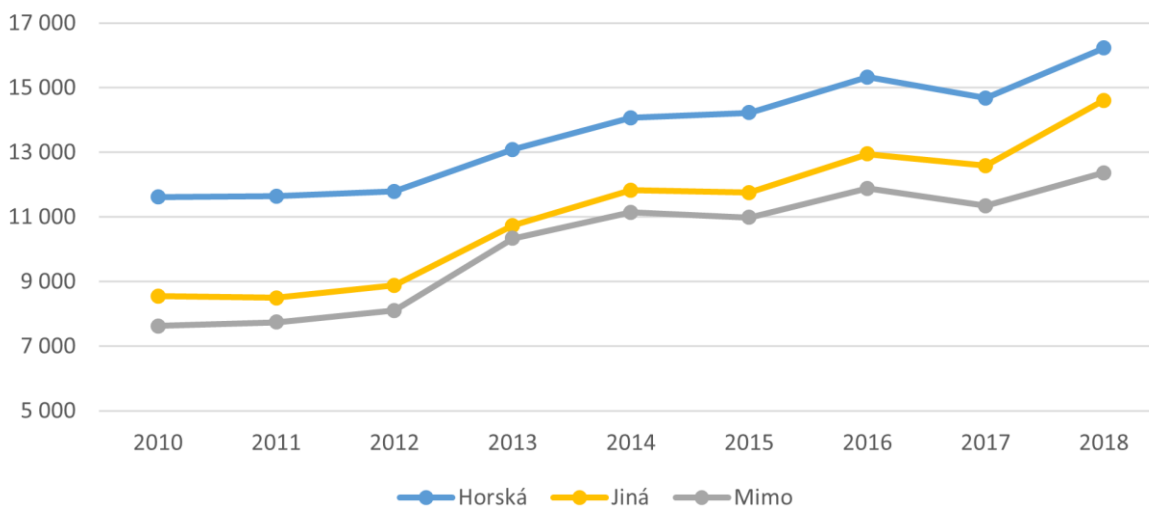
Tabulka 13: Vývoj důchodu ze zemědělské činnosti v období 2010–2018 (Kč/ha)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	3 111	3 898	4 826	4 824	6 555	4 971	4 032	5 225	5 678
<i>dy_t</i>	–	787	928	–2	1 731	–1 584	–939	1 193	453
<i>k_t</i>	–	1,25	1,24	1,00	1,36	0,76	0,81	1,30	1,09
Jiná	2 683	4 416	4 291	4 484	6 342	3 128	2 812	4 649	5 132
<i>dy_t</i>	–	1 733	–125	193	1 858	–3 214	–316	1 837	483
<i>k_t</i>	–	1,65	0,97	1,04	1,41	0,49	0,90	1,65	1,10
Mimo	1 702	5 562	5 494	6 106	8 566	5 779	5 164	5 190	5 023
<i>dy_t</i>	–	3 860	–68	612	2 460	–2 787	–615	26	–167
<i>k_t</i>	–	3,27	0,99	1,11	1,40	0,67	0,89	1,01	0,97

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 13 zobrazuje vývoj důchodu ze zemědělské činnosti v korunách na hektar. „Důchod ze zemědělské činnosti (DZČ) je dalším ukazatelem ekonomiky podniku, ten zůstane po odečtení mzdových nákladů, nájemného a placených úroků od čisté přidané hodnoty a po přičtení investičních dotací.“ (Ústav zemědělské ekonomiky a informatiky, 2020). Graf 10 zobrazuje jasně viditelné stoupání všech tří křivek od roku 2010 až do roku 2014, kde dosahují inflexního bodu a začínají klesat. Hodnota DZČ u podniků mimo ANC v roce 2014 dosáhla 8 566 Kč/ha, což bylo přibližně o 2 000 více než u horských a jiných ANC. U jiných ANC došlo mezi roky 2014 a 2015 k poklesu o 51 %, na které navázalo v období 2016–2017 prudké stoupání s 65% tempem růstu. Horské ANC, které mají v téměř celém sledovaném období vyšší DZČ než jiné ANC, začaly po roce 2014 dvouletým poklesem o 24 % a 19 %, načež následovalo dvouleté stoupání o 30 % a 9 %. Skupina podniků hospodařících mimo ANC začala po roce 2014 také prudce klesat a v období 2014–2015 byla hodnota koeficientu růstu –33 %. U skupiny podniků mimo ANC v období 2015–2018 DZČ stále klesal, ale už ne tak výrazně. Zajímavý je meziroční vývoj 2017–2018, kdy podniky horská ANC a jiná ANC se svým růstem dostaly nad hodnotu DZČ podniků mimo ANC, což bylo zřejmě způsobeno meziročním nárůstem investičních dotací, které jsou určeny k pořízení dlouhodobého majetku.

Graf 11: Vývoj provozních dotací v období 2010–2018 (Kč/ha)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

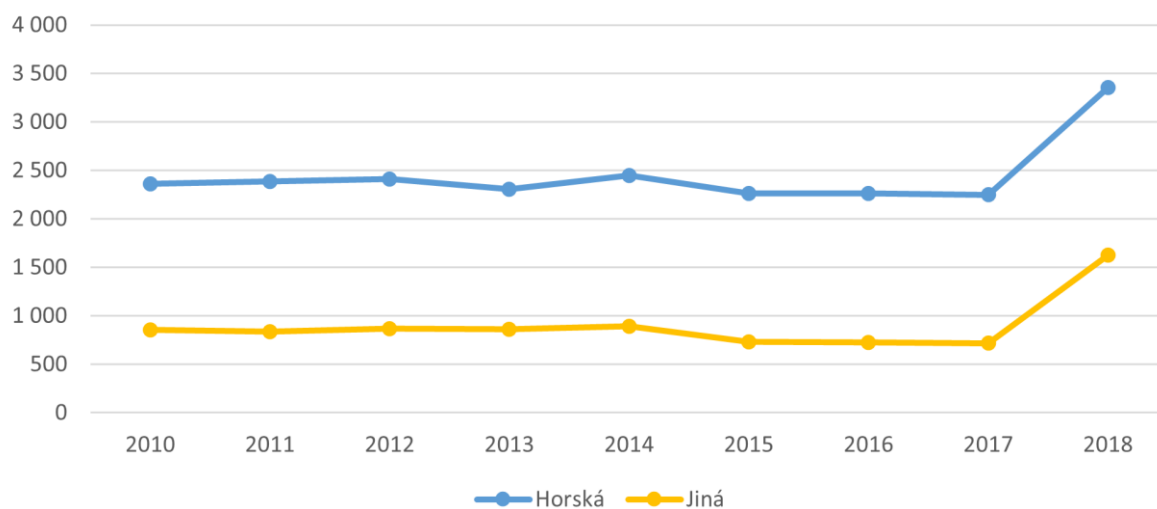
Tabulka 14: Vývoj provozních dotací v období 2010–2018 (Kč/ha)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	11 623	11 644	11 793	13 094	14 070	14 228	15 332	14 685	16 233
<i>dy_t</i>	–	20	149	1 301	976	159	1 104	–647	1 548
<i>k_t</i>	–	1,00	1,01	1,11	1,07	1,01	1,08	0,96	1,11
Jiná	8 549	8 496	8 882	10 730	11 822	11 755	12 950	12 584	14 612
<i>dy_t</i>	–	–53	386	1 848	1 092	–67	1 195	–366	2 027
<i>k_t</i>	–	0,99	1,05	1,21	1,10	0,99	1,10	0,97	1,16
Mimo	7 628	7 745	8 104	10 340	11 151	10 988	11 877	11 340	12 372
<i>dy_t</i>	–	117	358	2 236	811	–163	890	–537	1 032
<i>k_t</i>	–	1,02	1,05	1,28	1,08	0,99	1,08	0,95	1,09

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 14 zobrazuje vývoj provozních dotací, které slouží k uhrazení nákladů, které podniku vzniknou jeho činnostmi, popřípadě k uhrazení dalších ekonomických škod. V grafu 11 je patrný rostoucí trend křivek všech tří skupin po celé sledované období. Všechny tři skupiny dosáhly maxima v roce 2018. Nejvyšší provozní dotace jsou poskytovány horským ANC, za sledované období průměrně 13 634 Kč/ha, jiné oblasti dostávají 11 153 Kč/ha a oblasti mimo ANC 10 172 Kč/ha. Provozní dotace pomáhají podnikům v oblastech s přírodními omezeními s pokrytím každodenních vyšších nákladů vzniklých hospodařením v náročnějších podmínkách.

Graf 12: Vývoj dotací pro ANC v období 2010–2018 (Kč/ha)

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 15: Vývoj dotací pro ANC v období 2010–2018 (Kč/ha)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Horská	2 364	2 389	2 409	2 307	2 450	2 265	2 261	2 249	3 353
<i>dy_t</i>	–	25	20	–102	144	–185	–5	–12	1 104
<i>k_t</i>	–	1,01	1,01	0,96	1,06	0,92	1,00	0,99	1,49
Jiná	854	834	867	862	893	733	723	718	1 625
<i>dy_t</i>	–	–20	33	–5	31	–161	–9	–5	907
<i>k_t</i>	–	0,98	1,04	0,99	1,04	0,82	0,99	0,99	2,26

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

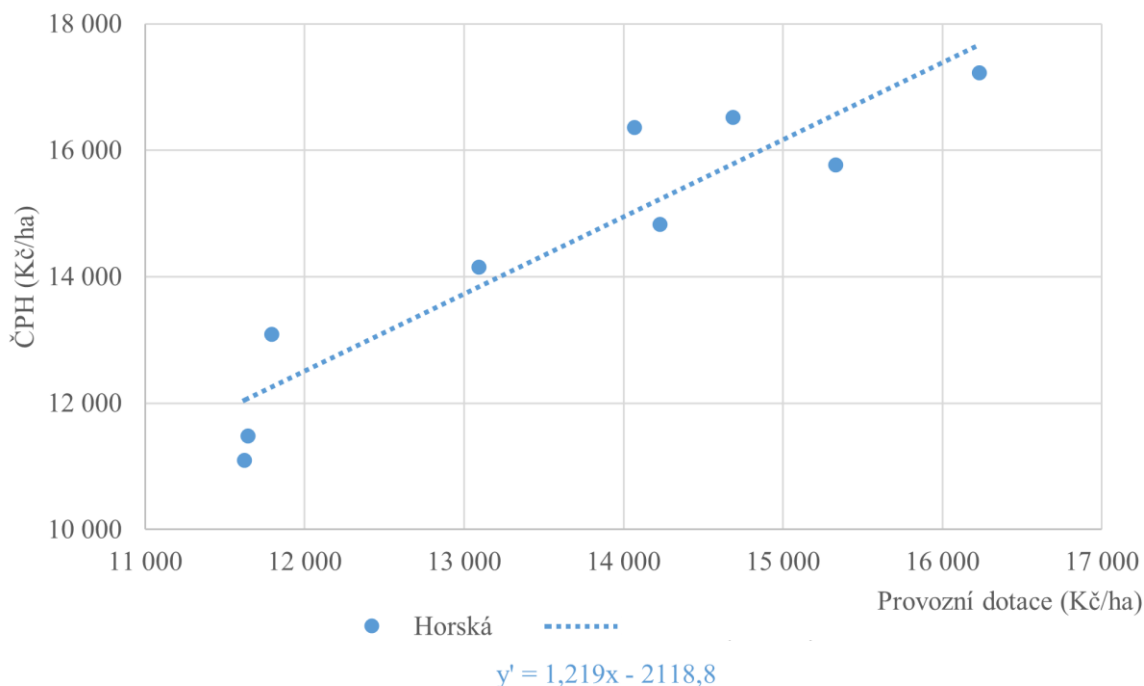
Hodnoty v tabulce 15 znázorňují vývoj dotací pro oblasti s přírodními omezeními, které jim kompenzují dodatečné náklady a ušlé zisky. V grafu 12 mají křivky skupin horská a jiná ANC v celém referenčním období podobnou strukturu, ale platby pro horské ANC jsou každoročně o cca 1 500 Kč/ha vyšší. Mezi lety 2017 a 2018 došlo u obou skupin k prudkému nárůstu, které činilo u horských ANC 49 % a u jiných ANC 126 %. Toto navýšení bylo způsobeno redefinicí LFA na ANC, které mimo jiné přineslo i zvýšení objemu financí vyhrazených pro tyto oblasti o cca 2 miliardy korun. (Hosnedlová, 2019)

5.2 Regresní analýza

V druhé kapitole je k vyhodnocení dat použita regresní analýza. Používaná data jsou extrahována z databáze FADN, jsou založena na časových řadách a statistickou jednotkou je jeden rok. Referenční období je stejně jako v předchozí kapitole stanoveno na rozmezí let 2010–2018. Data jsou analyzována pomocí statistického programu IBM SPSS Statistics 26 a zpracována v programu Microsoft Excel.

Jako nástroj pro zkoumání závislosti ČPH na provozních dotacích je použita regresní analýza. Jako závisle proměnná Y je stanovena ČPH a jako nezávisle proměnná X je stanovena hodnota provozních dotací. Použitá data jsou z rozmezí let 2010–2018, což činí celkem 9 pozorování. Podniky jsou rozděleny do skupin na horské ANC, jiné ANC (součástí jsou ostatní a specifické ANC) a podniky hospodařící mimo ANC. Regresní analýza je tedy v tomto výzkumu provedena celkem třikrát. V první fázi je z extrahovaných dat sestaven bodový diagram a na základě celkového tvaru a vzdálenosti bodů je vyhodnocen nejvhodnější tvar regresní funkce. Pro ověření je také vypočítán index determinace (R^2). Dále jsou vypočteny vybrané regresní parametry. Pro ověření nezávislosti reziduí v modelu je použit Durbin–Watsonův test, který nabývá hodnot z intervalu (0; 4). Pokud se jeho hodnota pohybuje kolem 2, zamítáme hypotézu o závislosti reziduí. Hodnoty blízké 0 značí pozitivní autokorelaci náhodné složky a hodnoty blízké 4 značí negativní autokorelaci. Interval kolem 2, který značí nezávislost reziduí, se zjistí pomocí tabulkových hodnot. Pro 5% interval spolehlivosti, 9 pozorování a jednu nezávisle proměnnou jsou hodnoty Durbin-Watsonova testu pro nezávislost náhodné složky stanoveny intervalem (1,32; 2,68). Nezávislost náhodné složky je, kromě Durbin-Watsonova testu, ověřena také pomocí bodového diagramu, který znázorňuje rezidua v závislosti na předpovězených hodnotách závislé proměnné, kde by mělo převládat náhodné rozložení bodů kolem vodorovné osy (nulové střední hodnoty).

Graf 13: Bodový diagram s regresní přímkou (Horská ANC)

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 16: Regresní analýza pro horské ANC (ČPH, provozní dotace)

HORSKÁ	Funkce	I ²
Exponenciální	$y' = 4383,4e^{9E-05x}$	0,8476
Lineární	$y' = 1,219x - 2118,8$	0,8643
Logaritmická	$y' = 16662\ln(x) - 144014$	0,8797
Mocninná	$y' = 0,1726x^{1,1907}$	0,8661

Zdroj: Vlastní zpracování

U skupiny horských ANC je v první fázi vymodelován bodový diagram a vypočítány funkce pro jednotlivé tvary spojnic trendu a indexy determinace viz. tabulka 16 a graf 13.

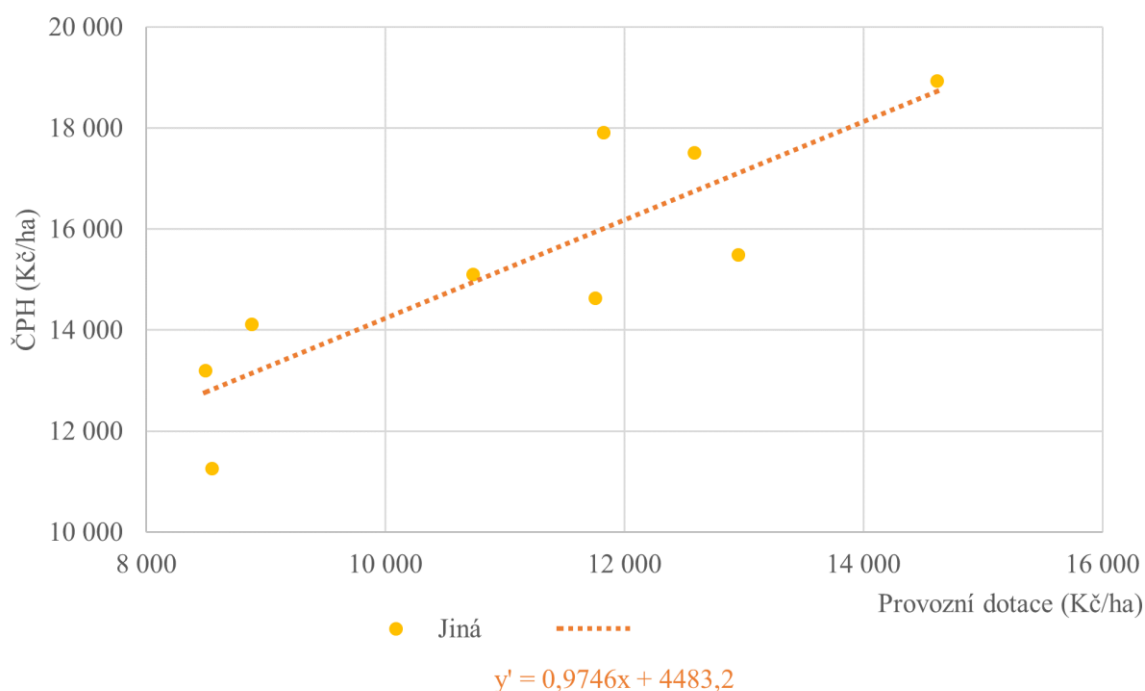
Jako nejvhodnější funkce dle I^2 by byla u skupiny horská ANC vybrána logaritmická funkce, ale na základě bodového diagramu a zanedbatelnému rozdílu v hodnotě indexu determinace je jako vhodnější volba určena funkce lineární. Tzv. p-hodnota o velikosti 0,000283 indikuje, že vybraný model je statisticky významný na 5% hladině významnosti a i hodnoty u dalších parametrů značí, že jsou také statisticky významné. Index determinace $I^2 = 0,8643$ (86,43 %) značí, že hodnota se blíží k jedné a zvolený model je tedy značně kvalitní a nezávisle proměnná z 86,43 % vysvětluje pohyb závisle proměnné. Korelační koeficient s hodnotou $r_{yx} = 0,93$ značí přímou silnou závislost. Pro určení

vhodnosti modelů je použit upravený index determinace $F^2_{adj} = 0,845$ (84,5 %), který je poměrně vysoký a značí dobrou vhodnost modelů. Vypočtený regresní koeficient s hodnotou $b = 1,219$ udává sklon přímky a jeho hodnota vyjadřuje, o kolik se v průměru zvýší závisle proměnná, pokud se nezávisle proměnná navýší o jednotku.

Pro ověření nezávislosti náhodné složky je použit Durbin–Watsonův test, jehož hodnota $DW = 1,939$ značí, že jsou rezidua nezávislá. Další kontrola nezávislosti náhodné složky je ověřena pomocí grafu reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách závisle proměnné. Toto porovnání nevykazuje systematické závislosti a potvrzuje tak nezávislost náhodné složky. Tento graf je uveden příloze 1.

Na základě vypočtených regresních parametrů, ověření statistické významnosti modelu a ověření nezávislosti náhodné složky je možno stanovit, že zvolený regresní model je vhodný.

Graf 14: Bodový diagram s regresní přímkou (Jiná ANC)

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 17: Regresní analýza pro jiná ANC (ČPH, provozní dotace)

JINÁ	Funkce	I^2
Exponenciální	$y' = 7374,5e^{6E-05x}$	0,7342
Lineární	$y' = 0,9746x + 4483,2$	0,7439
Logaritmická	$y' = 10670\ln(x) - 83907$	0,7461
Mocninná	$y' = 20,214x^{0,7118}$	0,7433

Zdroj: Vlastní zpracování

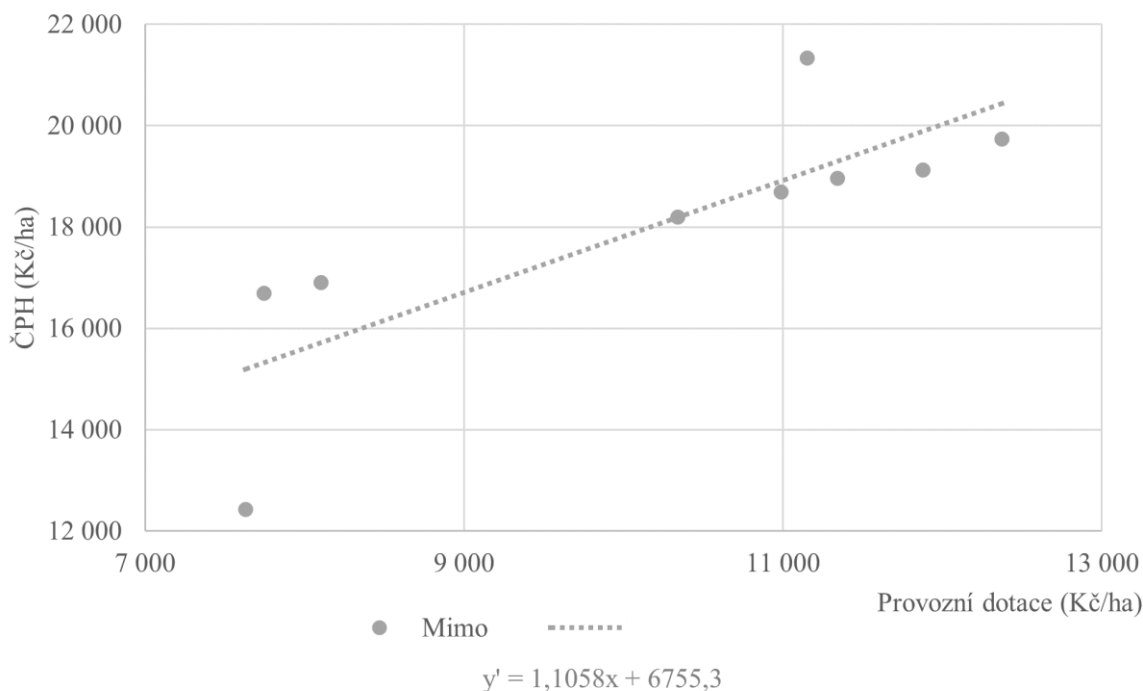
U skupiny jiná ANC je také jako první vymodelován bodový diagram a vypočítány funkce a indexy determinace pro jednotlivé tvary funkcí viz. tabulka 17 a graf 14.

Dle indexu determinace by byla u skupiny jiná ANC jako nejvhodnější stanovena funkce logaritmická, ale dle rozmístění bodů v diagramu a zanedbatelnému rozdílu v hodnotě I^2 je jako vhodnější volba vybrána lineární funkce. Na základě p–hodnoty o velikosti 0,002766 je určeno, že vybraný model je statisticky významný na 5% hladině významnosti. P–hodnoty u ostatních parametrů také značí, že jsou statisticky významné. Hodnota indexu determinace $I^2 = 0,7439$ (74,39 %) značí, že zvolený model je značně kvalitní a nezávisle proměnná z 74,39 % vysvětluje pohyb závisle proměnné. Hodnota korelačního koeficientu $r_{yx} = 0,863$ indikuje přímou silnou závislost. Jako další parametr pro určení vhodnosti modelů je použit upravený index determinace $I^2_{adj} = 0,707$ (70,7 %), jehož hodnota značí dobrou vhodnost modelů. Regresní koeficient $b = 0,9746$ udává sklon přímky a vyjadřuje, o kolik se průměrně zvýší závisle proměnná, pokud se nezávisle proměnná zvýší o jednotku.

Nezávislost náhodné složky je ověřena pomocí Durbin–Watsonova testu, jehož hodnota $DW = 2$ značí, že jsou rezidua nezávislá. Další kontrola nezávislosti náhodné složky je provedena pomocí grafu reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách závisle proměnné. Toto porovnání nevykazuje systematické závislosti a potvrzuje tak nezávislost náhodné složky. Tento graf je v příloze 2.

Na základě vypočtených regresních parametrů, ověření statistické významnosti modelu a ověření nezávislosti náhodné složky je možno stanovit, že zvolený regresní model je vhodný.

Graf 15: Bodový diagram s regresní přímkou (Mimo ANC)

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 18: Regresní analýza pro skupinu mimo ANC (ČPH, provozní dotace)

MIMO	Funkce	I^2
Exponenciální	$y' = 9074e^{7E-05x}$	0,6325
Lineární	$y' = 1,1058x + 6755,3$	0,6611
Logaritmická	$y' = 10795\ln(x) - 81436$	0,679
Mocninná	$y' = 45,165x^{0,649}$	0,6515

Zdroj: Vlastní zpracování

Jako první byl i u skupiny mimo ANC vymodelován bodový diagram a vypočítány funkce a indexy determinace pro jednotlivé tvary funkcí viz. tabulka 18 a graf 15.

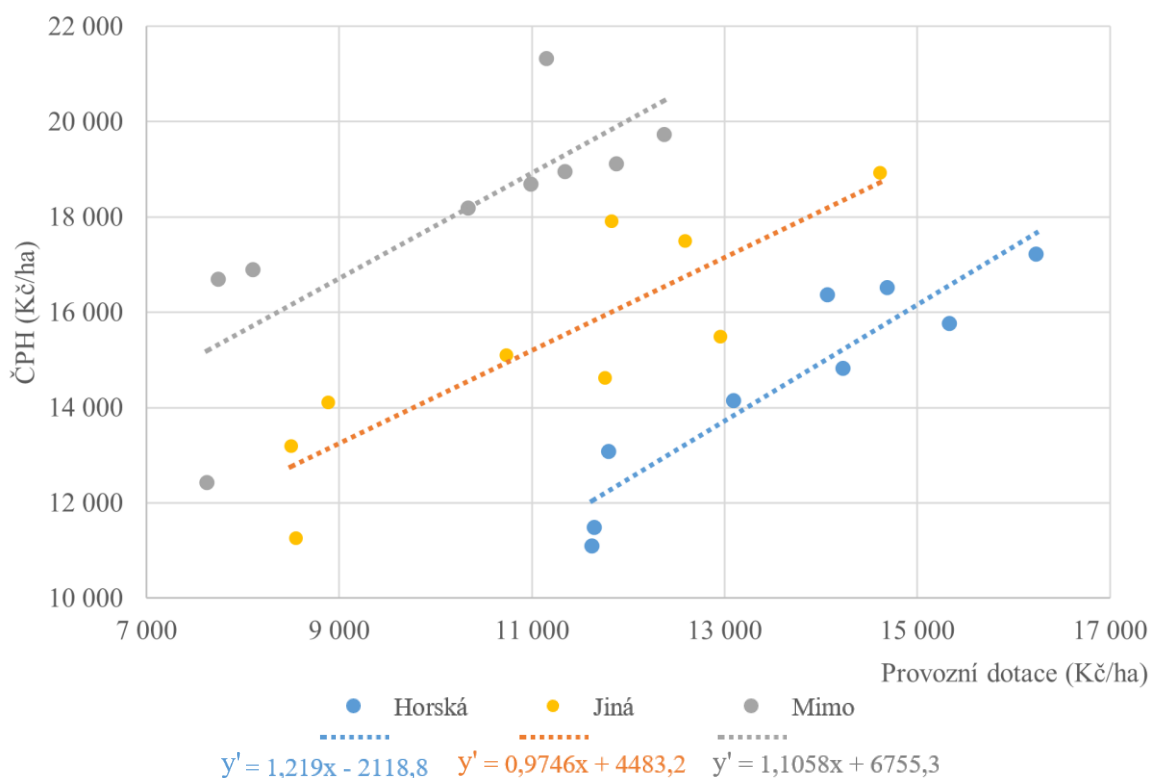
Na základě hodnot indexu determinace by byla u skupiny mimo ANC jako nejvhodnější vybrána logaritmická funkce, ale dle rozmístění bodů v diagramu a zanedbatelnému rozdílu v hodnotě I^2 je jako nejvhodnější vybrána funkce lineární. P-hodnota modelu o velikosti 0,007699 stanoví, že vybraný model je statisticky významný na 5 % hladině významnosti a i p-hodnoty ostatních parametrů stanovují jejich statistickou významnost. Index determinace $I^2 = 0,6611$ (66,11 %) značí, že zvolený model je kvalitní a nezávisle proměnná z 66,11 % vysvětluje pohyb závisle proměnné. Korelační koeficient $r_{yx} = 0,813$ značí přímou silnou závislost. Dalším parametrem je upravený index determinace

$I^2_{adj} = 0,613$ (61,3 %), který značí dobrou vhodnost modelů. Sklon přímky udává regresní koeficient $b = 1,1058$ a vyjadřuje, o kolik se průměrně zvýší závisle proměnná, pokud se nezávisle proměnná zvýší o jednotku.

Pro ověření nezávislosti náhodné složky je použit Durbin–Watsonův test, jehož hodnota $DW = 1,758$ značí, že jsou rezidua nezávislá. Další kontrola nezávislosti náhodné složky je ověřena pomocí grafu reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách závisle proměnné. Toto porovnání nevykazuje systematické závislosti a potvrzuje tak nezávislost náhodné složky. Tento graf je uveden v příloze 3.

Na základě vypočtených regresních parametrů, ověření statistické významnosti modelu a ověření nezávislosti náhodné složky je možno stanovit, že zvolený regresní model je vhodný.

Graf 16: Regresní analýza provozních dotací a ČPH

Zdroj: (FADN), Vlastní zpracování

Tabulka 19: Regresní analýza závislosti ČPH na provozních dotacích

	Funkce	I^2
Horská	$y' = 1,219x - 2118,8$	0,8643
Jiná	$y' = 0,9746x + 4483,2$	0,7439
Mimo	$y' = 1,1058x + 6755,3$	0,6611

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 16 zobrazuje společné zachycení závislosti ČPH na provozních dotacích v jednom bodovém diagramu. Jednotlivé skupiny jsou v grafu barevně rozlišeny, výslednicemi jejich funkcí jsou regresní přímky. V tabulce 19 jsou u jednotlivých modelů uvedeny předpisy lineárních funkcí a indexy determinace.

U skupiny horská ANC má regresní koeficient hodnotu $b = 1,219$, u skupiny mimo ANC $b = 1,1058$ a u skupiny jiná ANC $b = 0,9746$.

Nejvyšší hodnotu koeficientu mají horská ANC (viz. modrá funkce v grafu 16), jejichž regresní přímka je nejrychleji rostoucí a znamená to, že při změně provozních podpor u horských ANC nastane nejvýraznější změna jejich ČPH. Skupina mimo ANC má nižší regresní koeficient než horská ANC a výslednicí grafu funkce je přímka pomaleji rostoucí (viz. šedá funkce v grafu 16). Skupina jiná ANC má nejnižší regresní koeficient a výslednicí grafu její funkce je přímka nejpomaleji rostoucí (viz. oranžová funkce v grafu 16). Z toho vyplývá, že průměrná hodnota ČPH je u této skupiny nejméně citlivá na jednotkovou změnu provozních dotací.

6 Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce byla komparace a vyhodnocení vybraných ekonomických ukazatelů zemědělských podniků hospodařících v méně příznivých oblastech České republiky a zhodnocení vlivu zemědělských dotací na ekonomiku těchto podniků.

V první kapitole praktické části byly podniky rozděleny do tří skupin na horská ANC, jiná ANC a podniky mimo ANC a jako referenční období bylo stanoveno rozmezí let 2010–2018. Pomocí grafického zobrazení a s využitím časových řad byl statisticky analyzován a porovnán vývoj vybraných ekonomických ukazatelů (např. čisté přidané hodnoty, důchodu ze zemědělské činnosti, provozních dotací a dotací pro ANC).

U vývoje ČPH byl zjištěn rostoucí trend křivek u všech tří skupin podniků v téměř celé délce sledovaného období. Avšak hodnoty ČPH u skupiny podniků mimo ANC výrazně převyšovaly hodnoty podniků hospodařících v oblastech s přírodními omezeními, což dokazuje nutnost podpor pro tyto podniky, které by se bez nich nedokázaly ani přiblížit hodnotám ČPH, kterých dosahují podniky mimo ANC. DZČ u skupiny podniků mimo ANC byl také v téměř celém referenčním období vyšší než u ostatních skupin, ale v roce 2018 se hodnoty vyrovnaly, což bylo způsobeno navýšením investičních dotací a podpor pro podniky v ANC. V roce 2014 zaznamenaly ČPH i DZČ nejvyšší nárůst hodnot, který byl způsoben velmi úspěšnou úrodou a rekordními zisky. U vývoje provozních dotací byla zjištěna patrná rostoucí tendence, která bude pravděpodobně vzhledem k dlouhodobému rostoucímu trendu pokračovat i v následujících letech. Vývoj dotací pro ANC zaznamenal v roce 2018 prudký nárůst, který byl způsoben navýšením objemu financí určených pro tyto oblasti díky redefinici LFA na ANC. Platby pro ANC tak mohou lépe plnit funkci podpory podniků hospodařících v oblastech s přírodními znevýhodněními.

V druhé kapitole praktické části byla ke zkoumání závislosti ČPH na provozních dotacích použita regresní analýza. Podniky byly rozděleny do třech skupin a jako referenční období bylo stanoveno taktéž rozmezí let 2010–2018. Použitá data byla založena na časových řadách a jako statistická jednotka byl zvolen jeden rok. Analyzovány byly tři regresní modely, kde byla jako závisle proměnná Y zvolena ČPH a jako nezávisle proměnná X hodnota provozních dotací. U všech modelů byl vytvořen bodový diagram a vypočteny indexy determinace, na jejichž základě byla stanovena nejvhodnější funkce pro každý

model. Také byla ověřena statistická významnost modelů, vypočteny regresní parametry a ověřena nezávislost náhodné složky pomocí Durbin-Watsonova testu a pomocí grafu reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách závisle proměnné.

U skupiny horská ANC bylo zjištěno, že 86 % rozptylu ČPH je vysvětleno pomocí provozních dotací, u jiných ANC bylo vysvětleno 74 % a u skupiny mimo ANC 66 % rozptylu. Závisle a nezávisle proměnná mají u všech skupin dle korelačního koeficientu silnou přímou závislost. Regresní koeficienty dosahují u všech skupin hodnot vyšších než 0, což značí pozitivní korelační závislost mezi proměnnými. U skupiny horská ANC byl zjištěn nejvyšší regresní koeficient. Výslednice funkce této skupiny představuje nejrychleji rostoucí regresní přímku, což znamená, že průměrná hodnota jejich ČPH je nejcitlivější na jednotkové změny provozních dotací. Nižší regresní koeficient a tedy i nižší citlivost průměrných hodnot ČPH na jednotkové změny provozních podpor byly zjištěny u skupiny mimo ANC. Skupina jiná ANC má nejnižší regresní koeficient. Průměrná hodnota ČPH je u této skupiny nejméně citlivá na jednotkové změny provozních podpor.

Zemědělské dotace představují významnou položku v rozpočtu zemědělských podniků. Jejich absence by mohla znamenat razantní ekonomický propad především pro podniky hospodařící v oblastech s přírodními omezeními a mohla by také ohrozit jejich existenci. Případný zánik těchto podniků by měl za následek opuštění nepříznivých oblastí a s tím spojené zvýšení lokální nezaměstnanosti a narušení státního rozpočtu.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

BERANOVÁ, Magdalena a KUBAČÁK, Antonín. *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-113-4.

BOHÁČKOVÁ, Ivana, BROŽOVÁ, Ivana, JENÍČEK, Vladimír a Katedra zemědělské ekonomiky. *Ekonomika agrárního sektoru*. Praha: Credit, 2004. ISBN 978-80-213-1084-1.

BOHÁČKOVÁ, Ivana a LANDOVÁ, Petra. *Ekonomika agrárního sektoru*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2014. ISBN 978-80-213-2525-8.

DUŠEK, Jiří. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2011. ISBN 978-80-86708-95-9.

FOJTÍKOVÁ, Lenka a LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky EU: Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-939-9.

HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2006. ISBN 80-86946-16-9.

NEUMANN, Pavel a Fakulta mezinárodních vztahů. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0814-1.

PRŮCHA, Václav a kolektiv. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. 2. díl: období 1945-1992. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 978-80-7239-228-5.

ROKOSKÝ, Jaroslav a SVOBODA, Libor. *Kolektivizace v Československu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013. ISBN 978-80-87211-96-0.

STŘELEČEK, František, LOSOSOVÁ, Jana a ZDENĚK, Radek. *Vliv dotací na ekonomickou situaci českých zemědělských podniků: vědecká monografie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7394-174-1.

SVATOŠOVÁ, Libuše, KÁBA, Bohumil a Katedra statistiky. *Statistické metody II*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. ISBN 978-80-213-1736-9.

ŽUFAN, Petr. *Společná zemědělská politika Evropské unie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. ISBN 80-7042-983-6.

Internetové zdroje

Euroskop, Česká tisková kancelář. *Dekrety prezidenta Edvarda Beneše*. [online]. (PDF). 2010 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/51/15320-dekrety.pdf>

Evropská rada: Rada Evropské unie. *Reforma společné zemědělské politiky po roce 2013*. [online]. 2019 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-reform/>

FADN CZ: Zemědělská účetní datová síť. *FADN v České republice*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: http://www.fadn.cz/fadnweb/AHTM/FADN_CR_C.html

HOSNEDLOVÁ, Pavla, Euractiv. *Farmáři z méně příznivých oblastí dostanou vyšší finanční podporu*. [online]. 2019 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropske-finance/news/farmari-z-mene-priznivych-oblasti-dostanou-vyssi-financni-podporu/>

IBM. *IBM SPSS Statistics*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.ibm.com/products/spss-statistics>

JELÉN, S., Ministerstvo zemědělství ČR, Ústřední pozemkový úřad. *Změny v pozemkové držbě a transformace zemědělství ČR*. [online]. (PDF). 2000 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/64/141849/jelen.pdf

Ministerstvo financí ČR. *Stav privatizačních projektů k 31.12.2020*. [online]. 2021 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/majetek-statu/stav-privatizacnich-projektu/2020/stav-privatizacnich-projektu-k-31-12-202-40944>

Ministerstvo zemědělství ČR. *Metodika k provádění nařízení vlády č. 43/2018 Sb.* [online]. (PDF). 2020 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/648383/Methodika_ANC_LFA.pdf

Ministerstvo zemědělství ČR. *Redefinice ANC*. [online]. 2018 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/opatreni/m13-platby-pro-oblasti-sprirodnimi-ci/redefinice-lfa/>

Ministerstvo zemědělství ČR. *Společná zemědělská politika EU po roce 2013*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/spolecna-zemedelska-politika-eu-po-roce/>

Ministerstvo zemědělství ČR. *Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/vznik-vyvoj-a-reformy-spolecne/>

Ministerstvo zemědělství ČR, Ústav zemědělské ekonomiky a informací. *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2014*. [online]. (PDF). 2015 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/418681/Zprava_o_stavu_zemedelstvi_CR_v_roce_2014.pdf

Ministerstvo zemědělství ČR, Ústav zemědělské ekonomiky a informací. *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2018*. [online]. (PDF). 2019 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/648258/Zelena_zprava_2018.pdf

Státní zemědělský intervenční fond. *Národní dotace*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/narodni-dotace>

Státní zemědělský intervenční fond. *Program rozvoje venkova*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/prv2014>

Státní zemědělský intervenční fond. *Přímé platby*. [online]. 2021 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/prime-platby>

Ústav zemědělské ekonomiky a informací. *Aktualita redefinice*. [online]. (PDF). 2018 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: https://www.uzei.cz/data/usr_001_cz_soubory/180227_aktualita_redefinice_b.pdf

Ústav zemědělské ekonomiky a informací: Kontaktní pracoviště FADN CZ. *Hospodářské výsledky zemědělských podniků v síti FADN CZ za rok 2017*. [online]. (PDF). 2018 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: http://www.fadn.cz/fadnweb/Z_DOWNLOAD/PUBLIK/FADN_2017_TEXT.pdf

Ústav zemědělské ekonomiky a informací: Kontaktní pracoviště FADN CZ. *Hospodářské výsledky zemědělských podniků v síti FADN CZ za rok 2019*. [online]. (PDF). 2020 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: http://www.fadn.cz/fadnweb/Z_DOWNLOAD/PUBLIK/FADN_2019_TEXT.pdf

8 Přílohy

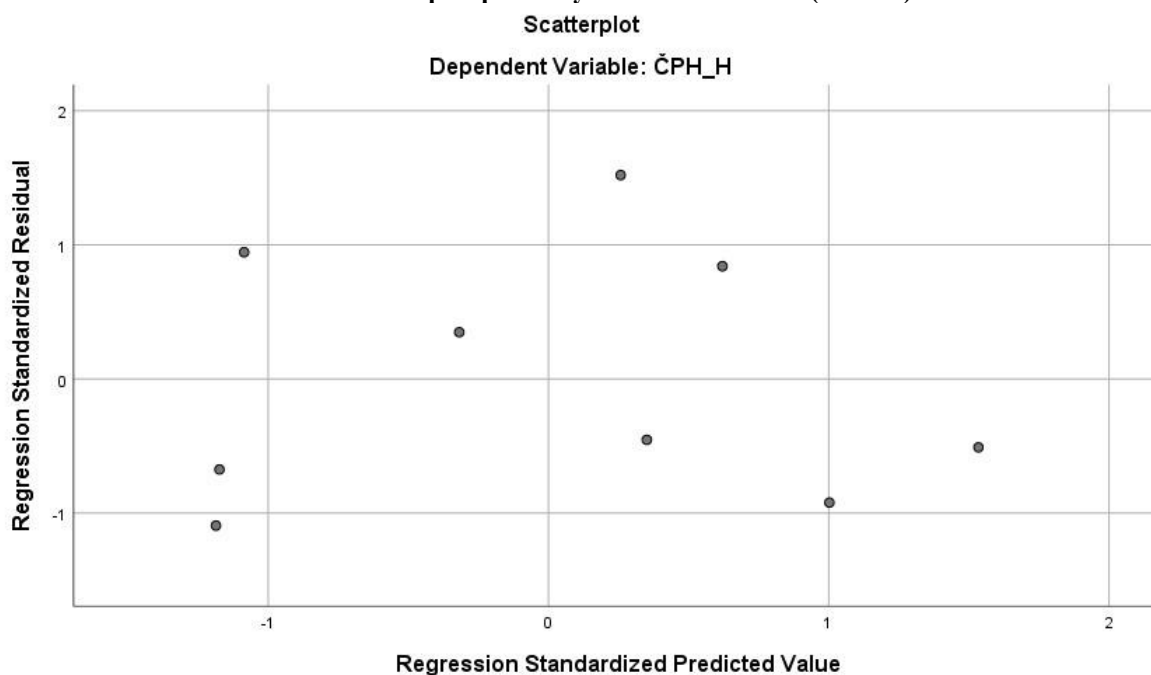
Seznam příloh

Příloha 1: Graf reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách ČPH (Horská)..... 71

Příloha 2: Graf reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách ČPH (Jiná)..... 72

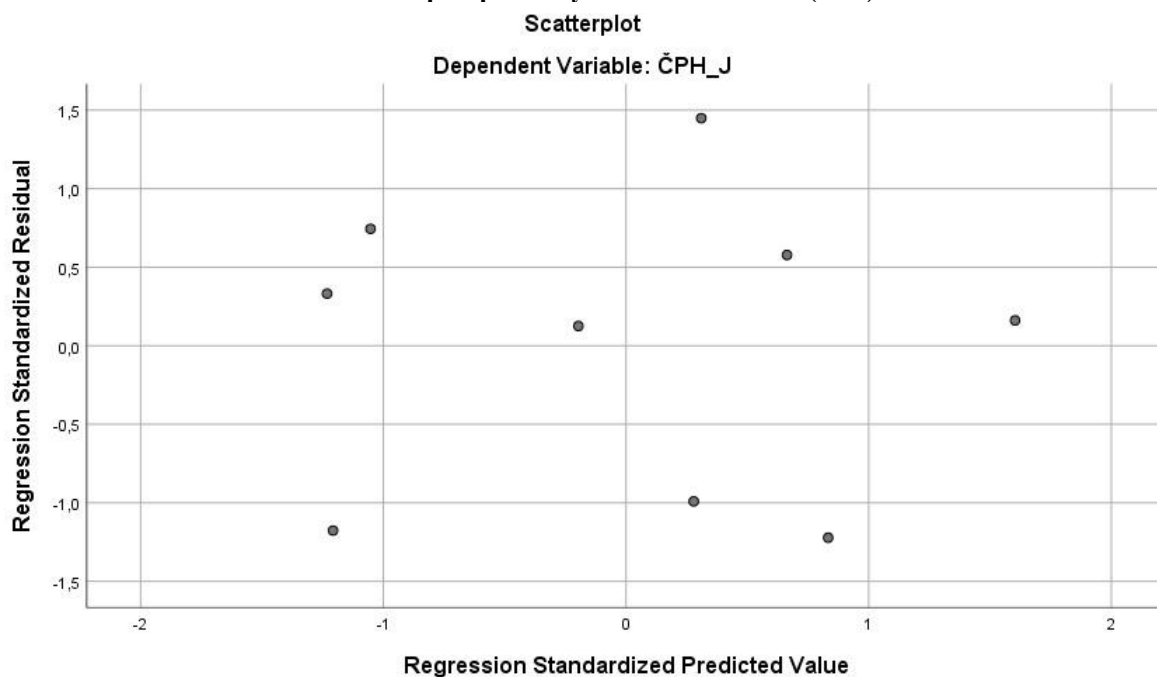
Příloha 3: Graf reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách ČPH (Mimo) 72

Příloha 1: Graf reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách ČPH (Horská)

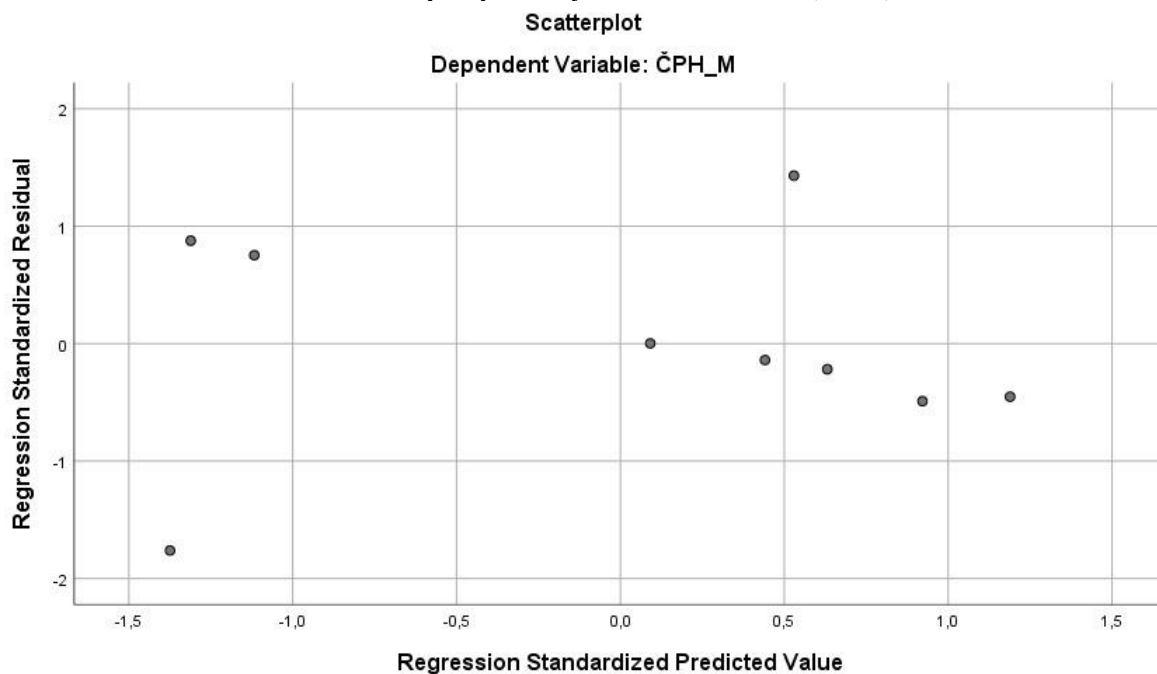
Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 2: Graf reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách ČPH (Jiná)

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha 3: Graf reziduí v závislosti na předpovězených hodnotách ČPH (Mimo)

Zdroj: Vlastní zpracování